

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΚΡΗΤΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ &
ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΘΕΜΑ:

ΠΑΡΑΠΟΙΗΣΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ
ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΥΠΟΔΕΙΓΜΑΤΩΝ ΣΕ ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ : ΚΟΚΟΛΟΓΙΑΝΝΗ ΓΕΩΡΓΙΑ (198)
ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΧΡΟΝΑΚΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ

Άγιος Νικόλαος

Νοέμβριος 2009

1. ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

1.	ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ.....	2
2.	ΠΡΟΛΟΓΟΣ.....	3
3.	ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	4
4.	ΟΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΕΠΙΝΟΗΤΙΚΗΣ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ.....	
	4.1 Η ΧΕΙΡΑΓΩΓΗΣΗ ΤΩΝ ΚΕΡΔΩΝ ΩΣ ΕΚΦΑΝΣΗ ΤΗΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗΣ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ (EARNINGS MANAGEMENT).....	5
	4.2 ΕΤΑΙΡΙΚΗ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΚΑΙ ΧΕΙΡΑΓΩΓΗΣΗ ΚΕΡΔΩΝ...11	
5.	ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ	14
	5.1 ΟΡΙΣΜΟΙ.....	14
	5.2 ΤΟ ΠΡΟΦΙΛ ΤΗΣ ΠΑΡΑΠΟΙΗΣΗΣ Χ/Ο ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ.....	16
	5.2.1 ΟΙ ΜΑΓΕΙΡΕΣ (COOKS).....	16
	5.2.2 ΟΙ ΣΥΝΤΑΓΕΣ (RECIPES).....	16
	5.2.3 ΤΑ ΚΙΝΗΤΡΑ (INCENTIVES).....	16
	5.2.4 Η ΕΠΙΒΛΕΨΗ (MONITORING).....	17
	5.2.5 ΟΙ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ (RESULTS).....	17
	5.3 ΠΟΥ ΕΜΦΑΝΙΖΕΤΑΙ ΤΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΤΗΣ ΠΑΡΑΠΟΙΗΣΗΣ.....	18
	5.4 ΚΙΝΗΤΡΑ ΚΑΙ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΠΟΙΗΣΗΣ ΤΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ.....	19
	5.5 ΜΟΡΦΕΣ ΚΑΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ ΣΤΙΣ Χ/Ο ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΜΟΝΑΔΑΣ.....	21
	5.5.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	21
	5.5.2 ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΤΩΝ ΕΣΟΔΩΝ (EARNINGS AND REVENUE RECOGNITION).....	21
	5.5.3 ΜΕΘΟΔΟΙ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗΣ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΜΕ ΑΜΕΣΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΣΤΟΝ ΚΥΚΛΟ ΕΡΓΑΣΙΩΝ.....	24
	5.5.4 ΠΑΓΙΑ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ.....	24
	5.5.5 ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ.....	26
6.	ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΟΙ ΟΡΚΩΤΟΙ ΕΛΕΓΚΤΕΣ – ΛΟΓΙΣΤΕΣ.....	28
	6.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	28
	6.2 ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΟΡΚΩΤΟΥ ΕΛΕΓΚΤΗ – ΛΟΓΙΣΤΗ.....	28
	6.3 Η ΕΥΘΥΝΗ ΤΩΝ ΛΟΓΙΣΤΩΝ – ΕΛΕΓΚΤΩΝ.....	29
	6.4 ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ.....	32
7.	ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	35
	7.1 ΓΕΝΙΚΑ.....	35
	7.2 ΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ/ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ ΤΟΥ ΜΟΝΤΕΛΟΥ.....	36
8.	ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ.....	39
	8.1 ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΑΝΑ ΚΛΑΔΟ.....	39
	8.2 ΤΕΛΙΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ.....	50
	8.3 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	53
9.	ΕΠΙΛΟΓΟΣ.....	55
	9.1 ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ-ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	57
10.	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ – ΠΙΝΑΚΑΣ.....	74

2. ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Το σύγχρονο επιχειρηματικό περιβάλλον διακρίνεται από την αδιάκοπη διαφοροποίηση του, τις χειμαρρώδεις εξελίξεις στις επιχειρηματικές δραστηριότητες, την οικουμενικότητα των επιχειρηματικών δράσεων και τον πυρετώδη αθέμιτο συναγωνισμό. Στο φάσμα αυτό των διαρκών μεταβολών, χιλιάδες επικείμενα κακά απειλούν την πραγματοποίηση των εταιρικών σκοπών και πολλές εκφράσεις απορίας εγείρονται για το ρόλο που καλούνται να επιτελέσουν διάφορες αλληλοσυνδεόμενες σημασίες στην αντιμετώπιση αυτών των κακών και την πρόληψη της διενέργειας απάτης όπως η εταιρική διακυβέρνηση, η διαχείριση των επιχειρηματικών κινδύνων κ.α.

Το πλέον σύγχρονο πρόβλημα της παγκόσμιας οικονομίας δεν είναι άλλο από την παραποίηση των Οικονομικών Καταστάσεων. Οι πτυχές της είναι πολλές και οι συνέπειες που μπορεί να προκαλέσει εκτείνονται σε οικονομικό, κοινωνικό, ηθικό, πολιτικό και νομικό επίπεδο.

Η παρούσα διπλωματική εργασία συνεγράφη στα πλαίσια της πτυχιακής με τίτλο ‘‘ ΠΑΡΑΠΟΙΗΣΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ – ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΥΠΟΔΕΙΓΜΑΤΩΝ ΣΤΙΣ ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ‘‘ του Τμήματος Χρηματοοικονομικής και Ασφαλιστικής και πραγματεύεται στη σκιαγράφηση των βασικών συστατικών του φαινομένου αυτού από το προφίλ του μέχρι και τους τρόπους αντιμετώπισης, πρόληψης και καταστολής του.

Για την επίτευξη της προσπάθειας αυτής θ’ ανατρέξουμε λίγο έως πολύ θεωρίες και γνώμες που βρίσκουμε σε εγχώρια και διεθνή βιβλιογραφία και θα καταγράψουμε δεδομένα που θα μας παρουσιάζουν αναλυτικά το φαινόμενο αυτό.

Βέβαια, δεν θα σταθούμε εκεί. Θα επιχειρήσουμε να μεταφέρουμε το ζήτημα αυτό στα ελληνικά πρότυπα, με την επιλογή ενός αντιπροσωπευτικού δείγματος ελληνικών εταιριών, εισηγμένων στο Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών και την εφαρμογή επί των οικονομικών τους καταστάσεων ενός μοντέλου, τα αποτελέσματα

του οποίου θα είναι το ενδεχόμενο που εμφανίζει η κάθε επιχείρηση να έχει παραποιήσει ή όχι τα οικονομικά της αποτελέσματα και θα στηρίζεται στον υπολογισμό σημαντικών αριθμοδεικτών της επιχείρησης. Όλα αυτά θα συνδυάζονται με τις επισημάνσεις των ορκωτών λογιστών / ελεγκτών.

Στο σημείο αυτό, θα ήθελα να ευχαριστήσω από τα βάθη της καρδιάς μου τον καθηγητή μου κύριο Χρονάκη Ιωάννη, για το σύνολο των συστηματικών γνώσεων, την επίβλεψη και την ενισχυτική και συγχρόνως ενθαρρυντική κριτική του κατά τη συγγραφή της διπλωματικής μου εργασίας. Επίσης, θα ήθελα να εκφράσω τις ευχαριστίες μου στο Α.Τ.Ε.Ι. του Αγίου Νικολάου για όλα όσα μου έχει προσφέρει κατά τη διάρκεια της φοιτητικής μου δραστηριότητας. Πάνω απ' όλα όμως, θέλω να ευχαριστήσω ιδιαίτερα τους γονείς μου για την αστείρευτη δύναμη που μου προσέφεραν όλο αυτό το διάστημα μέχρι και την ολοκλήρωση των σπουδών μου.

3. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το τελευταίο διάστημα παρατηρούνται όλο και συχνότερα περιπτώσεις λογιστικής απάτης μέσω της παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων επιχειρήσεων, οργανισμών κ.λ.π. Το θέμα αυτό είναι πολύ σοβαρό γιατί εμπλέκονται όχι μόνο τα στελέχη της εταιρίας που παραποιούν τα οικονομικά στοιχεία της, αλλά και εταιρίες ορκωτών ελεγκτών καθώς και χρηματοπιστωτικοί οίκοι. Μεγάλα εταιρικά σκάνδαλα όπως αυτό των Lurent, Xerox, Enron, Global Crossing, WorldCom, Parmalat κ.α. κόστισαν σ' επενδυτές, πιστωτές και εργαζομένους αρκετά δισεκατομμύρια κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών (σύμφωνα με την έκθεση της PricewaterhouseCoopers (Pwc)). Γι' αυτό το λόγο έχει απασχολήσει ιδιαίτερα το επενδυτικό κοινό, τις ρυθμιστικές αρχές, τους χρηματοοικονομικούς αναλυτές και γενικά τους χρήστες των επιχειρηματικών οικονομικών καταστάσεων.

Η παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων αναφέρεται στο σκόπιμο «χειρισμό» των στοιχείων τους, όπως υπερτίμηση στοιχείων ενεργητικού, πωλήσεων και κερδών, ή υποτίμηση των υποχρεώσεων, εξόδων ή ζημιών, με σκοπό να δημιουργηθεί η επιθυμητή εικόνα για την κατάσταση της επιχείρησης. Οι χειρισμοί αυτοί έχουν ως αποτέλεσμα τη σημαντική αλλοίωση της ορθής εικόνας των οικονομικών καταστάσεων. Δηλαδή, απάτη (fraud) που διενεργείται μέσω της σκόπιμης αλλοίωσης των οικονομικών καταστάσεων.

Από τη στιγμή που οι διευθύνοντες των εισηγμένων κυρίως επιχειρήσεων λειτουργούν ως «όργανα παραγωγής λογιστικών αριθμών» είτε με τη θέληση τους είτε χωρίς αυτή, η έκδοση και δημοσίευση παραποιημένων οικονομικών καταστάσεων είναι γεγονός.

Στην Ελλάδα, έχουν εμφανιστεί περιπτώσεις παραπλάνησης του επενδυτικού κοινού μέσω δημοσίευσης ανακριβών στοιχείων από εταιρίες εισηγμένες στο Χ.Α.Α. Αποκαλύψεις περιπτώσεων παραποίησης οικονομικών στοιχείων θα εμφανιστούν παρακάτω στην εργασία μας. Ήδη όμως έχει αρχίσει εκτεταμένη συζήτηση για το θέμα αυτό και τις σχέσεις του φαινομένου αυτού με τις εξελίξεις στη χρηματιστηριακή αγορά. Πρέπει να σημειωθεί ότι στην Ελλάδα οι ως σήμερα

γνωστές παραποιήσεις είχαν στόχο κυρίως τη μείωση των κερδών και της αντίστοιχης φορολογίας, μέσω διόγκωσης των εξόδων. Με την είσοδο όμως πολλών επιχειρήσεων στο Χρηματιστήριο, η προσπάθεια τους εστιάζει στην αύξηση των εσόδων και στη ταχεία ανάπτυξη τους, η οποία θα έχει ως αποτέλεσμα την αύξηση των κερδών.

Το θέμα των παραποιήσεων είναι τεράστιο και οι προσεγγίσεις πολλές. Στην παρούσα εργασία το θέμα δεν προσεγγίστηκε από άλλες απόψεις παρά μόνο από την επιχειρηματική – λογιστική άποψη με την αξιοποίηση των πληροφοριών που παρέχουν τα οικονομικά στοιχεία της επιχείρησης με τη βοήθεια προχωρημένων μεθόδων επιχειρησιακής έρευνας και στατιστικής ανάλυσης καθώς και από μακροοικονομικής και κοινωνικής φύσεως όσον αφορά τα αίτια και τις επιπτώσεις.

Το πρόβλημα της παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων εμφανίστηκε πρόσφατα στην Ελλάδα και οι πτυχές του αναδείχθηκαν κυρίως με τη μεγάλη κρίση από την οποία διήλθε το Χ.Α.Α. κατά το έτος 2000. Ωστόσο, ο όρος αυτός είναι άρρηκτα συνδεδεμένος με έναν άλλο οικονομικό όρο που ακούει στο όνομα ‘‘Επινοητική Λογιστική’’ και πρόκειται ουσιαστικά για την τεχνική που χρησιμοποιούν οι εκάστοτε παραποιητές για να πετύχουν το σκοπό τους. Την περιγραφή του όρου αυτού θα δώσουμε στο αμέσως επόμενο κεφάλαιο της έρευνας μας.

4. ΟΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΠΙΝΟΗΤΙΚΗΣ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ

Καταρχήν, θα πρέπει να σημειωθεί ότι ο όρος “Επινοητική ή Δημιουργική Λογιστική” (Creative Accounting) είναι σχετικά νέος, το πρόβλημα όμως της σκόπιμης παρέμβασης στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις των επιχειρήσεων είναι αρκετά παλιό. Αν και δεν υπάρχει μέχρι στιγμής συμφωνία των ειδικών ως προς την ακριβή ονομασία του εν λόγω προβλήματος, ωστόσο ο όρος Creative Accounting φαίνεται να το αποδίδει σαφέστερα και ευστοχότερα σε σύγκριση με τους κατά καιρούς άλλους χρησιμοποιούμενους ορισμούς. Ο Riahi-Belkaoui (2003) αναφέρει στο βιβλίο του με τίτλο « Accounting – By Principle or Design?», τον όρο “Σχεδιασμένη Λογιστική” (Designed Accounting), στον οποίο αποδίδει τις έννοιες της “εξομάλυνσης του αποτελέσματος” (Income Smoothing), του “σχεδιασμού των κερδών” (Earnings Management), της “δημιουργικής λογιστικής” (Creative Accounting), και της “λογιστικής απάτης” (Fraud in Accounting).

Η Επινοητική Λογιστική (Creative Accounting) ορίζεται σύμφωνα με τον Μπαραλέξη (2004), ως η εκμετάλλευση των αδυναμιών των λογιστικών κανόνων και νόμων ή ακόμα και η παραβίαση αυτών, ώστε να παρουσιάσει μία επιχείρηση τις λογιστικές της καταστάσεις προς όφελός της. Περαιτέρω η επινοητική λογιστική διακρίνεται σε θεμιτή (legitimate) και αθέμιτη (illegitimate). Η πρώτη εκμεταλλεύεται τα κενά που υπάρχουν στους λογιστικούς κανόνες ή στους νόμους, ενώ η δεύτερη παραβιάζει τις λογιστικές αρχές και τους νόμους αλλοιώνοντας το περιεχόμενο των οικονομικών καταστάσεων και παραπλανώντας το επενδυτικό κοινό.

Αντίστοιχα οι Amat, Blance και Dowds (1999) ορίζουν τη «Δημιουργική Λογιστική» ως μία διαδικασία όπου οι λογιστές αξιοποιούν τις γνώσεις τους για τους λογιστικούς κανόνες προκειμένου να χειραγωγήσουν τα μεγέθη που εμφανίζονται στους λογαριασμούς μιας επιχείρησης. Ομοίως, οι Gowthorpe και Amat (2005) επισημαίνουν ότι η Δημιουργική Λογιστική αναφέρεται στη σκόπιμη διαστρέβλωση της επικοινωνίας μεταξύ επιχειρήσεων και μετόχων μέσω εκείνων που συντάσσουν τις χρηματοοικονομικές καταστάσεις και επιδιώκουν να μεταβάλλουν το περιεχόμενο των μηνυμάτων που μεταδίδονται.

Άλλες απόψεις σχετικά με τη Δημιουργική Λογιστική που υπάρχουν στη διεθνή βιβλιογραφία και συγκεκριμένα στα πλαίσια της Μεγάλης Βρετανίας είναι οι παρακάτω:

- ❖ Ο Ian Griffiths (1986, σελ. 1) έχει μια δριμύτερη θεώρηση του θέματος αφού ισχυρίζεται ότι “κάθε εταιρεία στη Μεγάλη Βρετανία παίζει κατά κάποιο τρόπο με τα κέρδη της. Όλες οι δημοσιευμένες λογιστικές καταστάσεις βασίζονται σε ένα διακριτικό “μαγείρεμα των βιβλίων” το οποίο προσπαθεί να κρύψει κάθε ενοχή του επιχειρηματία όταν διατίθεται στο κοινό και που σε τελική ανάλυση είναι δικαιολογημένο”.
- ❖ Ο Jameson (1988,σελ. 7) γράφει ότι “οι λογιστικές διεργασίες αποτελούνται από σχέσεις και αντιμετώπιση πολλών ζητημάτων κρίσεως καθώς επίσης από αποφάσεις επί αντιθέσεων μεταξύ ανταγωνιζόμενων προσεγγίσεων στην παρουσίαση των αποτελεσμάτων εκ χρηματοοικονομικών γεγονότων και συναλλαγών. Αυτή ακριβώς η ευέλικτη διαδικασία που παρέχει στον λογιστή τη δυνατότητα διαχείρισης, εξαπάτησης ψευδούς καταχώρησης και παρουσίασης των διαφόρων στοιχείων ονομάζεται Επινοητική λογιστική”.
- ❖ Επιπλέον, ο Terry Smith (1996) ο οποίος έγινε γνωστός με το βιβλίο *Accounting for Growth*, έλαβε μια παρομοίως αισιόδοξη άποψη “όταν αυτός ισχυρίζεται ότι όλοι αισθανθήκαμε πως μέγα μέρος από την αναπτυξη των κερδών η οποία συνέβη στη δεκαετία του 1980 ήταν το αποτέλεσμα συνένωσης λογιστικών τεχνασμάτων παρά αληθούς οικονομικής ανάπτυξης”.
- ❖ Τέλος, στην μελέτη του ο Naser (1993,σελ.2) προσέθεσε τον εξής ορισμό: “Δημιουργική λογιστική είναι ένας μετασχηματισμός των λογιστικών ποσών από το τι αυτά πραγματικά είναι στο τι οι καταρτίζοντες τις λογιστικές καταστάσεις επιθυμούν να είναι εκμεταλλευόμενοι τους υπάρχοντες κανόνες και / ή αγνοούντες μερικούς ή όλους από αυτούς”.

Από τις παραπάνω αναφορές μπορούμε να εξάγουμε τα εξής δύο συμπεράσματα:

1. ότι Δημιουργική Λογιστική είναι ένα φαινόμενο κοινότυπο, που συναντάτε πλέον σε ευρεία κλίμακα και
2. ότι η Δημιουργική Λογιστική είναι μια ανεπιθύμητη και δυσάρεστη κατάσταση.

Ωστόσο, και τα δύο είδη της επινοητικής λογιστικής έχουν βασικά τις ίδιες γενεσιουργές αιτίες, ασκούνται από τα ίδια πρόσωπα και έχουν τις ίδιες κατά βάση επιπτώσεις στους δημοσιευόμενους λογαριασμούς. Ως εκ τούτου, η επινοητική λογιστική ουσιαστικά δεν είναι τίποτα άλλο παρά ένα πρόβλημα με δύο όψεις, κάθε μία από τις οποίες θα πρέπει να αποτελέσει αντικείμενο εξέτασης, λόγω των σοβαρών επιπτώσεων που επιφέρει.

4.1. Η ΧΕΙΡΑΓΩΓΗΣΗ ΤΩΝ ΚΕΡΔΩΝ ΩΣ ΕΚΦΑΝΣΗ ΤΗΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗΣ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ (EARNINGS MANAGEMENT)

Η διαχείριση των κερδών (earnings management) μπορεί να μειώνει το οικονομικό περιεχόμενο των λογιστικών καταστάσεων και την εμπιστοσύνη στην διεργασία της χρηματοοικονομικής λογοδοσίας των επιχειρήσεων προς το κοινό. Γι' αυτό η ανάληψη κατάλληλων προσαρμογών στους αριθμούς που περιέχονται στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις συνιστούν σπουδαίες εργασίες σε κάθε ανάλυση λογιστικών καταστάσεων. Οι λογιστικές στρεβλώσεις ανακύπτουν από την φύση της λογιστικής των δεδουλευμένων (accrual accounting).

Είναι πιθανότατα, η πλέον ενοχλητική έκβαση της λογιστικής των δεδουλευμένων. Η χρήση κρίσης και εκτίμησης στην λογιστική των δεδουλευμένων επιτρέπει στα στελέχη των οικονομικών υπηρεσιών να αξιοποιούν την πληροφόρηση και την εμπειρία τους προκειμένου να αυξήσουν την χρησιμότητα των λογιστικών αριθμών. Μπορεί να λάβει δύο μορφές:

1. Αλλαγή των λογιστικών μεθόδων, που συνιστά εμφανή μορφή διαχείρισης των κερδών και
2. Αλλαγή στις λογιστικές εκτιμήσεις και πολιτικές που καθορίζουν τους λογιστικούς αριθμούς, η οποία συνιστά μία κρυπτόμενη μορφή διαχείρισης κερδών.

Οφείλουμε να αναγνωρίσουμε, ότι η διαχείριση των κερδών δεν είναι τόσο διαδεδομένη όσο ο οικονομικός τύπος μας κάνει να πιστεύουμε. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι αυτή πλήττει την αξιοπιστία της λογιστικής πληροφόρησης. Το Διεθνές Ελεγκτικό Πρότυπο Νο 240, το οποίο αναφέρεται σε θέματα παραποιήσεων και λαθών των χρηματοοικονομικών καταστάσεων ορίζει ότι “ η παραποίηση είναι εκούσια, εσκεμμένη ενέργεια από ένα ή περισσότερα άτομα της διοίκησης, των εργαζομένων, ή τρίτου μέρους που έχουν ως αποτέλεσμα την ψευδή παρουσίαση των χρηματοοικονομικών καταστάσεων.

Σύμφωνα με τους Akers D. Michael, Giacomino E. Don & Bellovary L. Jodi (2007), η χειραγώγηση των λογιστικών κερδών αναγνωρίζεται ως προσπάθειες

από τα στελέχη να επηρεάσουν ή να χειραγωγήσουν τα αναφερόμενα στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις κέρδη με τη χρήση ειδικών λογιστικών μεθόδων.

Η επιλογή λογιστικών διαδικασιών, εντός των ορίων των γενικά αποδεκτών λογιστικών αρχών, με στόχο να εμφανιστεί το επιθυμητό επίπεδο κερδών, είναι γνωστή ως χειραγωγή κερδών (Κουμανάκος, Σηριόπουλος και Γεωργόπουλος, 2005).

Σύμφωνα με τους Paul M. Healy και James M. Wahlen (1999), η χειραγωγή των λογιστικών κερδών προκύπτει όταν τα στελέχη χρησιμοποιούν την προσωπική τους κρίση στη σύνταξη των χρηματοοικονομικών καταστάσεων ώστε να παραπλανήσουν τους μετόχους σχετικά με την υποβόσκουσα χρηματοοικονομική πορεία της επιχείρησης.

Επιπρόσθετα, σύμφωνα με τον Sweeney P. Amy (1998), ο όρος χειραγωγή των λογιστικών αποτελεσμάτων, καλύπτει μια ευρεία ποικιλία νόμιμων και παράνομων ενεργειών από μέρους της διοίκησης, οι οποίες επηρεάζουν τα κέρδη μιας επιχείρησης.

Η Schipper (1999) έδωσε έναν από τους δημοφιλέστερους ορισμούς για τη χειραγωγή των κερδών χαρακτηρίζοντας την ως σκόπιμη παρέμβαση στην κατάρτιση των δημοσιευόμενων χρηματοοικονομικών καταστάσεων, με σκοπό να παρακολουθούν τα στελέχη τα προσωπικά τους οφέλη (πράξη ακριβώς αντίθετη από το να προάγουν την ουδέτερη εξέλιξη της διαδικασίας).

Κοινό σημείο των παραπάνω ορισμών είναι η διαστρέβλωση της πραγματικής εικόνας της επιχείρησης, ώστε να παρουσιάζει μια εικόνα που να εξυπηρετεί καλύτερα τα συμφέροντά της. Στη ουσία, η χειραγωγή στηρίζεται στην ευελιξία των διαφόρων λογιστικών κανόνων (παραδείγματος χάριν των Γενικών Αποδεκτών Λογιστικών Αρχών) και νόμων ή ακόμη και στην εκμετάλλευση των αδυναμιών τους και την παραβίαση αυτών. Έτσι, έχουμε επιλογές λογιστικής μεθόδου, για παράδειγμα μια επιχείρηση μπορεί να επιλέξει μέθοδο απόσβεσης ή μέθοδο αποτίμησης των αποθεμάτων της.

‘‘Η παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων αναφέρεται στον σκόπιμο «χειρισμό» των στοιχείων τους, όπως η υπερτίμηση των στοιχείων ενεργητικού, πωλήσεων και κερδών ή υποτίμηση των υποχρεώσεων, εξόδων ή ζημιών με σκοπό να επιτευχθεί το επιθυμητό ύψος τους. Οι χειρισμοί αυτοί έχουν σαν αποτέλεσμα την σημαντική αλλοίωση της ορθής εικόνας των οικονομικών καταστάσεων. Στις Η.Π.Α. ο αντίστοιχος όρος αναφέρεται ως απάτη (fraud) που διενεργείται μέσω της

σκόπιμης αλλοίωσης των οικονομικών καταστάσεων. Συγκεκριμένα, συχνά η SEC, στις ομιλίες και στα έγγραφα συνδέει την απάτη με την χειραγώγηση των κερδών’’ (Patricia M. Dechow and Douglas J. Skinner, 2000).

Σύμφωνα με το Σπαθή (2002), τα κέρδη είναι ο κυριότερος λόγος που γίνονται επενδύσεις. Τα κέρδη ορίζουν, επίσης, την αμοιβή των επενδυτών που είναι ανάλογη των προσπαθειών αυτών και των αποφάσεων που αυτοί πήραν. Έτσι, είναι αναμενόμενο ότι τα κέρδη θεωρούνται από τους αναλυτές, τους επενδυτές, τα ανώτερα στελέχη, και τους διευθύνοντες συμβούλους, ως το σημαντικότερο στοιχείο των οικονομικών καταστάσεων που δημοσιεύονται από τις εταιρίες. Αν και ακολουθούνται οι Γενικές Αποδεκτές Λογιστικές Αρχές, τα στελέχη είναι ελαστικά ως προς την επιλογή της λογιστικής μεθόδου που θα χρησιμοποιήσουν, καθώς και για το χρόνο που θα κάνουν μία πώληση ή κάποιο έξοδο. Επίσης, μπορούν να αλλάξουν το αποτέλεσμα μεταξύ των χρονικών περιόδων καθυστερώντας ή επιταχύνοντας κάποιες διαδικασίες. Έτσι, τα στελέχη έχουν και τα κίνητρα να χειραγωγήσουν τα κέρδη και την ικανότητα να το κάνουν.

Συνοπτικά, οι γενεσιουργές αιτίες της χειραγώγησης των κερδών είναι η άντληση κεφαλαίων από την κεφαλαιαγορά και ειδικότερα ο δανεισμός από τράπεζες και άλλα πιστωτικά ιδρύματα και η άντληση των κεφαλαίων από το χρηματιστήριο. Δεύτερον, η διανομή μερίσματος ή η μερισματική πολιτική των επιχειρήσεων. Τρίτον, η αποζημίωση ή οι αμοιβές του Διοικητικού Συμβουλίου. Τέταρτον, η κερδοσκοπία της διοίκησης επί της τιμής της μετοχής. Επίσης, το πολιτικό κόστος, η πίεση από τους θεσμικούς επενδυτές, η πίεση από τα εργατικά συνδικάτα, η πίεση από τους χρηματοοικονομικούς επενδυτές, η φοροδιαφυγή των επιχειρήσεων, καθώς επίσης, και ο ανταγωνισμός των οικονομικών μονάδων. Τέλος, οι συγχωνεύσεις και οι εξαγορές επιχειρήσεων.

Πολλοί πιστεύουν ότι οι λογιστικές αρχές έχουν αρκετά κενά, γεγονός που αφήνει χώρο, για να αλλοιώνονται τα νούμερα είτε προς τα πάνω είτε προς τα κάτω. Θα ήταν προτιμότεροι κανόνες περισσότερο κατανοητοί. Όμως, το να προσπαθήσεις να καταγράψεις κανόνες που θα καλύπτουν κάθε πιθανή περίπτωση είναι ουτοπία. Καταρχήν, δεν μπορείς να σκεφτείς τα πάντα. Δεύτερον, ανεξάρτητα με τον αριθμό των κανόνων που μπορούν να θεσπιστούν, πάντα θα υπάρχουν κάποιοι που θα προσπαθήσουν να βρουν κάποιο κενό σε αυτούς.

4.2 ΕΤΑΙΡΙΚΗ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΚΑΙ ΧΕΙΡΑΓΩΓΗΣΗ ΚΕΡΔΩΝ

Η εταιρική διακυβέρνηση με τους κανονισμούς της συντελεί στον περιορισμό της δυνατότητας των διευθυντικών στελεχών ώστε να χειραγωγούν τα λογιστικά κέρδη. Όταν τα κίνητρα των επιχειρήσεών τους, καθοδηγούνται από το προσωπικό τους συμφέρον να εμφανίζουν καλύτερη απόδοση μέσω της διαχείρισης των κερδών.

Επιπρόσθετα, τα διευθυντικά στελέχη, εκτός από τη συμμετοχή τους στη χειραγώγηση των λογιστικών κερδών σε ορισμένες περιπτώσεις, συμβάλλουν ανάλογα με την προσωπική τους κρίση και διαμορφώνουν και πάλι τα κέρδη μέσω νόμιμων κυρίως συνθηκών σε καθορισμένες περιπτώσεις όπου ανεξάρτητα από τη δικαστική δικαιοδοσία ή τα επικρατούντα πρότυπα λογιστικής μια παγιωμένη οικονομική δήλωση περιλαμβάνει συγκεκριμένα ποσά που βασίζονται στις καλύτερα δυνατές προβλέψεις των διευθυντικών στελεχών. Αυτό σημαίνει ότι κάποια στοιχεία εξετάζονται με βάση την προσωπική κρίση. Κάποια χαρακτηριστικά παραδείγματα που πολύ συχνά χρησιμοποιείται η υποκειμενική κρίση των διευθυντών είναι τα εξής:

- ❖ Παροχές για τις πωλήσεις, τις εκπτώσεις και τις επιστροφές
- ❖ Ποσά που καταγράφονται για τις πιθανολογούμενες δαπάνες
- ❖ Υποτιμητέα και αποσβεστέα εμπορεύματα
- ❖ Εκτιμήσεις για τα περιβαλλοντικά στοιχεία του παθητικού
- ❖ Υποθέσεις σχετικά με τις αποζημιώσεις και τις παροχές μετά τη συνταξιοδότηση
- ❖ Φόροι που πρέπει να πληρωθούν για το εισόδημα

Όπως είναι αναμενόμενο λόγω της υποκειμενικής κρίσης και εκτίμησης που περιλαμβάνεται σε αυτές τις περιπτώσεις αρκετές φορές τα πραγματικά

αποτελέσματα ίσως διαφέρουν ουσιαστικά από αυτά που είχαν υπολογιστεί. Κάτι τέτοιο θεωρείται και σαν κόστος αυτών των προβλέψεων, καθώς έχουν σημαντικό αντίκτυπο στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις. Σύμφωνα με όσα ορίζονται τελευταία τα άυλα περιουσιακά στοιχεία, εκτός από την υπεραξία, εξετάζονται για μείωση της αξίας τους, όταν οι αλλαγές στις συνθήκες αποκαλύψουν ότι το ποσό μεταφοράς της επιχείρησης μπορεί να μην είναι ανακτήσιμο. Σε τέτοιες περιπτώσεις τα ανώτερα διευθυντικά στελέχη είναι αυτά που πρέπει να αποφασίσουν εάν οι μελλοντικές ταμειακές ροές που συνδέονται με τα άυλα περιουσιακά στοιχεία είναι μεγαλύτερες από το κόστος διατήρησής τους τη στιγμή της εξέτασης. Κατά τον ίδιο τρόπο η διαδικασία εκτίμησης σε περίπτωση μείωσης της αξίας του στοιχείου βασίζεται σε προβλέψεις και είναι υποκειμενική. Αυτό θα πρέπει πάντα να λαμβάνεται υπόψη όταν εξετάζεται ένα λογιστικό σύστημα. Μέσα στο πλαίσιο αυτής της αναφοράς ένα σημαντικό μέρος μιας υγιούς οικονομικής διαδικασίας υποβολής εκθέσεων είναι ο κατάλληλος καθορισμός των σημαντικών οικονομικών γεγονότων.

Συγχρόνως όλες οι επιχειρήσεις βρίσκονται αντιμέτωπες με το λειτουργικό κίνδυνο. Αυτό τις καθιστά κατά ένα μεγάλο μέρος εξαρτώμενες από τη δυνατότητα τους να επεξεργαστούν έναν μεγάλο αριθμό συναλλαγών που απευθύνονται σε διαφορετικές αγορές, εμπόριο με διαφορετικά νομίσματα, και αποτελούν το αντικείμενο πολλών κατά ένα μεγάλο μέρος ασυμβίβαστων νομικών και ρυθμιστικών απαιτήσεων. Κατά συνέπεια οποιεσδήποτε αδυναμίες στα συστήματα και τις διαδικασίες τους μπορούν να ασκήσουν αρνητική επίδραση στα αποτελέσματα των διαδικασιών τους που θα παρουσιαστούν στην υποβολή της οικονομικής έκθεσής τους και πρέπει να εξηγηθούν μέσω των γεγονότων και των αριθμών στη διοικητική λογιστική.

Από την άλλη πλευρά σε πολλές επιχειρήσεις, τα διευθυντικά στελέχη ανταμείβονται τόσο άμεσα (από την άποψη του μισθού και του επιδόματος) όσο και έμμεσα (από τη άποψη του γοήτρου, των μελλοντικών προαγωγών, και της ασφάλειας εργασίας) ανάλογα με τα κέρδη που θα παρουσιάσει η εταιρία σχετικά με κάποια καθιερωμένη εκ των προτέρων συγκριτική μέτρηση επιδόσεων. Κάτι τέτοιο τους οδηγεί σε διαστρέβλωση των οικονομικών αποτελεσμάτων προς ίδιο όφελος. Αυτός ο συνδυασμός της διευθυντικής διακριτικότητας πέρα από τις αναφερόμενες αποδοχές και την επίδραση που έχουν αυτές οι αποδοχές στις αμοιβές τους οδηγεί και στο πρόβλημα αντιπροσώπευσης. Ένας μεγάλος όγκος της ακαδημαϊκής βιβλιογραφίας έχει εξετάσει το βαθμό στον οποίο η διαχείριση κερδών εμφανίζεται

γύρω σε συγκεκριμένα εταιρικά γεγονότα τα οποία αυτή η σύγκρουση αντιπροσώπευσης είναι πλέον πιθανό να εμφανιστεί, αλλά τα αποτελέσματα έχουν αναμιχθεί. Παραδείγματος χάριν σε μια διοικητική αγορά, υπάρχουν σαφή κίνητρα για τα διευθυντικά στελέχη να μειώσουν τα κέρδη έτσι ώστε να αποκτηθεί μια εταιρία σε μια χαμηλότερη τιμή. Ενώ ο DeAngelo (1988) δεν βρίσκει καμιά απόδειξη γι' αυτό οι Perry και Williams (1994) χρησιμοποιώντας μεγαλύτερα μεγέθη δειγμάτων και ισχυρότερες μεθοδολογίες βρίσκουν.

Οι μηχανισμοί εταιρικής διακυβέρνησης συμβάλλουν στην προστασία των επενδυτών από την αλλοτρίωση των οικονομικών αποτελεσμάτων των διευθυντικών στελεχών. Όπως είναι γνωστό οι κεφαλαιαγορές χρησιμοποιούν τις λογιστικές πληροφορίες ώστε να θέσουν τιμές ασφαλείας. Οι επενδυτές χρησιμοποιούν τις οικονομικές πληροφορίες για να αποφασίσουν εάν θα αγοράσουν, θα πωλήσουν, ή θα κρατήσουν τους τίτλους άρα η αποδοτικότητα της αγοράς είναι βασισμένη στη ροή πληροφοριών στις κύριες αγορές. Όταν οι πληροφορίες είναι ανακριβείς, μπορεί να μην είναι δυνατό για τις αγορές να εκτιμηθούν οι τίτλοι σωστά. Ακόμη υπάρχει προσπάθεια χειραγώγησης κερδών και στην περίπτωση όπου στόχος είναι να επηρεαστούν οι διάφοροι συμμετέχοντες της κεφαλαιαγοράς. Στην προσπάθεια να παρουσιαστεί μια καλύτερη εικόνα της επιχείρησης για να δημιουργήσουν στο επενδυτικό κοινό αλλά ακόμα και στους εργαζόμενους της επιχείρησης μια πιο ευνοϊκή εικόνα για τη μελλοντική απόδοση. Στο βαθμό που η διαχείριση των κερδών κρύβει την πραγματική απόδοση και ελαττώνει τη δυνατότητα των μετοχών να λαμβάνουν αποφάσεις που στηρίζονται σε ορθή πληροφόρηση μπορούμε να δούμε και τη διαχείριση κερδών ως κόστος αντιπροσώπευσης.

Ακόμη, οι νομοθέτες ισχυρίζονται ότι οι ορθές πρακτικές διακυβέρνησης σε μείωση της διαχείρισης κερδών και σε πιο ενημερωμένες και λεπτομερείς οικονομικές καταστάσεις. Ο R.V Ramanam αναφέρει στο βιβλίο του με τίτλο «'Corporate governance, regulations and earning management' Kellogs Choolot management, Working Paper, Northwestern University, January 2007» ότι η αυξανόμενη ποιότητα της εταιρικής διακυβέρνησης μέσω του υπάρχοντος νομοθετικού πλαισίου οδηγεί στην επίτευξη των στόχων που έχουν θέσει οι ρυθμιστές με σκοπό να καταστήσουν τις αποδοχές πιο πληροφοριακές, και να προστατεύσουν τους επενδυτές από την επένδυση στις αποτυχημένες εταιρίες. Συγκεκριμένα η έρευνα καταδεικνύει ότι η αύξηση στην ποιότητα διακυβέρνησης μπορεί να ελαττώσει την ενημέρωση των κερδών, και μπορεί ενδεχομένως να

προκαλέσει μεγαλύτερες αποτυχίες επένδυσης. Η ανάλυση καταδεικνύει ότι η υπερβολικά ψευδής δήλωση των κερδών μπορεί να προκαλέσει μεγαλύτερα προβλήματα από την αναλυτική δήλωση και να οδηγήσει στην επένδυση σε αποτυχημένα προγράμματα. Οι νομοθέτες μπορούν όχι μόνο να απαιτήσουν τον καλύτερο εσωτερικό αλλά μπορούν επίσης να επιβάλλουν και ποινικές ρήτρες στα διευθυντικά στελέχη για δήλωση ψευδών οικονομικών δηλώσεων. Αυτές οι ποινικές ρήτρες μπορούν να οδηγήσουν στη μείωση των κινήτρων των διευθυντών για κατάρτιση τέτοιων δηλώσεων.

5. ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ

5.1 ΟΡΙΣΜΟΙ

Είναι γεγονός ότι στη διεθνή βιβλιογραφία δεν υπάρχει ένας κοινά αποδεκτός ορισμός της «παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων». Σύμφωνα με τον Καζαντζή (2006), η ασυμφωνία οριοθέτησης αυτού του φαινομένου μπορεί να αποδοθεί στις διαφορετικές ερμηνείες των εμπειρικών δεδομένων από τους επενδυτές. Κάθε χρηματοοικονομική κατάσταση (Ισολογισμός, Αποτελέσματα Χρήσης, κτλ) που περιέχει λάθη ή παραλείψεις κατά τη σύνταξη και τη διατύπωσή της με αποτέλεσμα να διαστρεβλώνεται η πραγματική της εικόνα, μας οδηγεί στο συμπέρασμα ότι πρόκειται περί περιποίησης ή απάτης (fraud) (Σπαθής 2002). Ωστόσο, δεν θα πρέπει σε καμία περίπτωση να συγχέουμε τον όρο λογιστική απάτη με τον όρο λογιστικό σφάλμα (error). Σύμφωνα με το αναμορφωμένο Διεθνές Ελεγκτικό Πρότυπο νούμερο 240, το οποίο αναφέρεται στις παραποιήσεις και στα λάθη των οικονομικών καταστάσεων, αποδίδεται σε εκούσια, εσκεμμένη ενέργεια από ένα ή περισσότερα άτομα της διοίκησης, εργαζόμενους ή τρίτους, η οποία έχει ως αποτέλεσμα την ψευδή παρουσίαση (misrepresentation) των οικονομικών καταστάσεων.

Επίσης, στο Διεθνές Ελεγκτικό Πρότυπο 240, ο όρος απάτη (fraud) αποδίδεται με τα ακόλουθα χαρακτηριστικά:

- ❖ Νόθευση ή αλλοίωση των καταχωρήσεων ή των αποδεικτικών στοιχείων.
- ❖ Αλλοιωμένη παρουσίαση των στοιχείων του ενεργητικού της επιχείρησης
- ❖ Απόκρυψη ή παράλειψη των αποτελεσμάτων συναλλαγών από λογιστικές εγγραφές ή παραστατικά.
- ❖ Καταχώρηση συναλλαγών άνευ ουσίας («εικονικές συναλλαγές»).
- ❖ Καταχρηστική εφαρμογή των λογιστικών αρχών και προτύπων.

Σύμφωνα με τον Razaee (2005), η λογιστική απάτη μέσω της παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων (financial statement fraud) συνιστάται στη σκόπιμη απόπειρα των επιχειρήσεων να εξαπατήσουν ή να παραπλανήσουν τους χρήστες των δημοσιευμένων χρηματοοικονομικών καταστάσεων (κυρίως επενδυτές και πιστωτές) με τη σύνταξη και δημοσίευση αλλοιωμένων οικονομικών καταστάσεων.

Είναι γεγονός ότι στη διεθνή βιβλιογραφία δεν υπάρχει ένας κοινά αποδεκτός ορισμός της «παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων». Σύμφωνα με τον Καζαντζή (2006), η ασυμφωνία οριοθέτησης αυτού του φαινομένου μπορεί να αποδοθεί στις διαφορετικές ερμηνείες των εμπειρικών δεδομένων από τους επενδυτές. Μερικοί, λοιπόν από αυτούς τους ορισμούς παρατίθενται στη συνέχεια.

- ❖ Σύμφωνα με τον Σπαθή (2002) “η παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων αναφέρεται στον σκόπιμο χειρισμό (manipulation) στοιχείων τους, όπως υπερτίμηση στοιχείων ενεργητικού, πωλήσεων και κερδών ή υποτίμηση των υποχρεώσεων, εξόδων ή ζημιών με σκοπό να επιτευχθεί το επιθυμητό ύψος τους. Οι χειρισμοί αυτοί έχουν σαν αποτέλεσμα τη σημαντική αλλοίωση της ορθής εικόνας των οικονομικών καταστάσεων”.
- ❖ Επίσης, ο Razaee (2002) ισχυρίστηκε ότι “η παραποίηση των χρηματοοικονομικών καταστάσεων είναι η προμελετημένη προσπάθεια εκ μέρους των επιχειρήσεων με σκοπό να εξαπατήσουν και να παραπλανήσουν τους χρήστες των δημοσιευμένων αυτών οικονομικών καταστάσεων, ειδικά τους επενδυτές και τους πιστωτές, συντάσσοντας ουσιαστικά λανθασμένες οικονομικές καταστάσεις. Γενικά, η παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων περιλαμβάνει πρόθεση και σκοπιμότητα από μία ομάδα έξυπνων δραστών, (όπως είναι για παράδειγμα υψηλά στελέχη της διοίκησης, λογιστές, ελεγκτές κτλ.) οι οποίοι ενεργούν βάσει μιας καλοσχεδιασμένης τεχνικής εξαπάτησης”.
- ❖ Συναφής με τον παραπάνω είναι και ο ορισμός που δίνουν ο Σπαθής, Δούμπος και Ζοπουνίδης (2002) οι οποίοι, όμως, ορίζουν τη διοικητική απάτη – παραποίηση (Management Fraud) “ως την εσκεμμένη εξαπάτηση που προκαλείται από υψηλόβαθμα στελέχη της διοίκησης (Management) και παραπλανεί πιστωτές και επενδυτές μέσω εσφαλμένων χρηματοοικονομικών καταστάσεων”.
- ❖ Ακόμα, Wallace (1995) διευκρινίζει ότι “παραποίηση είναι μία μορφή ενεργειών σχεδιασμένη να οδηγήσει σε παραπλάνηση και η οποία μπορεί να υλοποιηθεί με πλαστά έγγραφα και απεικονίσεις που υποστηρίζουν την παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων”.
- ❖ Επιπλέον, οι Stalebrink και Sacco (2005) σε σχετικό άρθρο τους χρησιμοποιούν τη σημασιολογία που δίνει το ΔΛΠ Νο 99, το οποίο ορίζει

την παραποίηση (fraud) “ως μία σκόπιμη ενέργεια που οδηγεί σε ουσιαστικά λανθασμένη διατύπωση των Χ/Ο Καταστάσεων” και συνοψίζουν επισημαίνοντας ότι “η ουσία έγκειται στο ότι η παραποίηση είναι τελικά μια προσπάθεια εξαπάτησης ενός άλλου προσώπου από κακή παρουσίαση ή παράλειψη ποσών και αποκαλύψεων των Χ/Ο Καταστάσεων”.

- ❖ Από την άλλη, ο Beneish (1999) χρησιμοποιεί τον “συνώνυμο όρο” “διαχείριση των κερδών (Earnings Manipulation)” λέγοντας ότι είναι, “η τακτική όπου η διοίκηση (Management) μιας εταιρίας παραβιάζει τις Γενικά Αποδεκτές Λογιστικές Αρχές (Generally Accepted Accounting Principles – GAAP) με σκοπό να παρουσιάσει κατά συμφέροντα τρόπο τις οικονομικές καταστάσεις”.
- ❖ Στην έρευνα του Beneish βασίστηκε ο Thomson (2005) και όρισε το Earnings Management ως “τη χρήση διαφόρων μορφών μίας σειράς έξυπνων επινοήσεων για τη διαστρέβλωση της χρηματοοικονομικής απόδοσης μιας εταιρίας ώστε να επιτύχει το επιθυμητό για αυτήν αποτέλεσμα”.
- ❖ Τέλος, σύμφωνα με μία διαφορετική άποψη, η ελεγκτική εταιρία ACL Services Ltd. σε σχετική έκθεσή της το 2005 αναφέρει τον όρο “υπαλληλική παραποίηση (Occupational Fraud)” τον οποίο ορίζει ως “τη χρήση της επαγγελματικής ιδιότητας κάποιου υπαλλήλου για προσωπική ωφέλεια και πλουτισμό μέσω της σκόπιμης και εσκεμμένης, εσφαλμένης ή κακής εφαρμογής των πηγών και χρήσεων μιας επιχείρησης”.

Συνοψίζοντας, μπορούμε να πούμε ότι από τους παραπάνω ορισμούς, εμείς θα θεωρήσουμε ως πιο ακριβείς για την ερευνά μας τους δύο πρώτους. Διαπιστώνουμε τη χρήση συγκεκριμένων λέξεων – κλειδιών: “σκόπιμος, σκοπός, πρόθεση, εσκεμμένη, ωφέλεια” γεγονός που μας επιτρέπει να επαληθεύουμε τον ισχυρισμό που κάναμε στην αρχή αυτού του κεφαλαίου ότι η παραποίηση (fraud) είναι όρος διαφορετικός από το απλό και ακούσιο λογιστικό σφάλμα (error), το οποίο προέρχεται συνήθως από αριθμητικά λάθη και εκ παραδρομής των πραγματικών καταστάσεων που αντιμετωπίζει η επιχείρηση.

5.2 ΤΟ ΠΡΟΦΙΛ ΤΗΣ ΠΑΡΑΠΟΙΗΣΗΣ ΤΩΝ Χ/Ο ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ

Στη συνέχεια θα περιγραφούν τα βασικά στοιχεία του προβλήματος της παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων στηριζόμενοι στο μοντέλο “CRIME” που ανέπτυξε ο Rezaee. Η διαστρέβλωση των οικονομικών καταστάσεων είναι η κατάληξη της εφαρμογής ενός συνόλου μεθόδων Δημιουργικής Λογιστικής και αποδίδεται στην επίδραση κάποιων παραγόντων. Το μοντέλο του Rezaee επισημαίνει αυτούς τους παράγοντες και ονομάζεται CRIME (έγκλημα στα ελληνικά). Ο όρος προέρχεται από τα αρχικά των λέξεων: Cooks – μάγειρες, Recipes – συνταγές, Incentives – κίνητρα, Monitoring – έλεγχος, Results – συνέπειες.

5.2.1 ΟΙ ΜΑΓΕΙΡΕΣ (COOKS)

Τα πρόσωπα που εμπλέκονται σε περιπτώσεις παραποίησης χρηματοοικονομικών καταστάσεων και εφαρμογής πρακτικών Δημιουργικής Λογιστικής (σύμφωνα και με τα αποτελέσματα σχετικών ερευνών) είναι υψηλόβαθμα στελέχη της διοίκησης. Πρόκειται για CEOs (Chief Executive Officers), CFOs (Chief Financial Officers), διευθυντές και πρόεδροι. Οι έρευνες, ειδικότερα, έχουν δείξει ότι σε ποσοστό που φτάνει το 80% των περιπτώσεων των επιχειρήσεων που διαστρέβλωσαν την πραγματική εικόνα τους, τα ανώτερα στελέχη της διοίκησης ήταν άμεσα εμπλεκόμενα. Ένα ακόμη συμπέρασμα που προκύπτει από αυτές τις έρευνες είναι ότι τελικά δεν ευθύνονται αποκλειστικά και μόνο οι λογιστές για την παραποίηση, πεποίθηση που συχνά εκφράζεται από την κοινή γνώμη.

5.2.2 ΟΙ ΣΥΝΤΑΓΕΣ (RECIPES)

Οι συνταγές αναφέρονται στις δυνητικές μορφές που μπορεί να εκλάβει η παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων. Από τις συχνότερες μορφές είναι η διαχείριση των κερδών και η πιο σπάνια θα μπορούσαμε να πούμε ότι είναι οι πληρωτέοι λογαριασμοί (Accounts Payable). Η καταγραφή εικονικών συναλλαγών θεωρείται η πιο επιθετική μορφή δημιουργικής λογιστικής.

5.2.3 ΤΑ ΚΙΝΗΤΡΑ (INCENTIVES)

Η υιοθέτηση πρακτικών Creative Accounting και Earnings Management παρακινείται από κάποια κίνητρα. Τα κίνητρα αυτά είναι κυρίως οικονομικής φύσεως και σχετίζονται με προσέλκυση νέων επενδυτών, προβλήματα ρευστότητας κ.ά. Στο μοντέλο του, ο Rezaee σημειώνει ότι τα κίνητρα αυτά μπορεί να είναι και “ψυχωτικά”, δηλαδή η παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων να οφείλεται σε συνήθη τάση (habitual criminal) ορισμένων στελεχών να καταστρώνουν και να εμπλέκονται σε δολοπλοκίες. Στα κίνητρα μπορούμε να συμπεριλάβουμε το ιδεολογικό υπόβαθρο όπως επίσης και τον εγωκεντρισμό της διοίκησης να δημιουργήσει ένα ισχυρό prestige που θα καθιερώσει την επιχείρηση ηγέτιδα στον κλάδο που δραστηριοποιείται.

5.2.4 Η ΕΠΙΒΛΕΨΗ (MONITORING)

Με τον όρο της επίβλεψης ο Rezaee αναφέρεται στην έκταση και την ποιότητα του ελέγχου των οικονομικών καταστάσεων τόσο από την μεριά του εσωτερικού ελέγχου, όσο και από την μεριά του εξωτερικού ελέγχου. Επιπλέον γίνεται προσπάθεια για εντοπισμό των ευθυνών σε επίπεδο ελεγκτών αλλά και σε επίπεδο διοίκησης.

5.2.5 ΟΙ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ (RESULTS)

Στις συνέπειες περιγράφεται ο αντίκτυπος που έχει η παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων στις σχέσεις της επιχείρησης με τους επενδυτές, τους πιστωτές της καθώς και με τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα. Η σπίλωση του ονόματος της εταιρίας οδηγεί σε έλλειψη αξιοπιστίας και συνεπώς σε πτώση της αξίας της μετοχής και ένταξη της εταιρίας σε καθεστώς επιτήρησης για μεγάλο χρονικό διάστημα. Υπάρχουν περιπτώσεις επιβολής χρηματικών προστίμων όπως επίσης και ποινές φυλάκισης για τα εμπλεκόμενα στελέχη.

5.3 ΠΟΥ ΕΜΦΑΝΙΖΕΤΑΙ ΤΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΤΗΣ ΠΑΡΑΠΟΙΗΣΗΣ

Σύμφωνα με το Σπαθή (2002), ‘η παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων αφορά όλους τους κλάδους των επιχειρήσεων αλλά οι μεγαλύτερες επιπτώσεις αναφέρονται στους κλάδους αξιοποίησης ακινήτων (real estate), στη βιομηχανία, στις τράπεζες, στις εταιρίες πετρελαιοειδών, στον κατασκευαστικό κλάδο και στον κλάδο υγείας. Περιπτώσεις παραποίησης κάνουν την εμφάνισή τους τελευταία και στον κλάδο της ψηφιακής (νέας) οικονομίας. Το παραπάνω φαινόμενο εμφανίζεται σε όλο και περισσότερες χώρες μέσω της παγκοσμιοποιημένης οικονομίας και του διεθνούς εμπορίου’. Η Δημιουργική Λογιστική υιοθετείται από τις επιχειρήσεις έτσι ώστε να βελτιώσουν την εικόνα τους στον κλάδο που δραστηριοποιούνται με απώτερο στόχο να προσελκύσουν κεφάλαια. Πρέπει να αναφερθεί ότι οι μεγάλες εταιρίες διαθέτουν την απαραίτητη εξειδίκευση όχι μόνο για μια ‘ανώδυνη’ παραποίηση αλλά και μια γενικότερη απορρόφηση των ζημιών και των συνεπειών στην περίπτωση αποκάλυψης των ατασθαλιών.

Η διαστρέβλωση των οικονομικών καταστάσεων δεν εντοπίζεται μόνο σε εταιρίες του ιδιωτικού τομέα αλλά και στο δημόσιο, τον ημιδημόσιο καθώς και σε εταιρίες μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα σύμφωνα με τους Stalebrink και Sacco (2005). Οι παράγοντες που συναινούν σε αυτό το γεγονός είναι το κοινωνικό πρόσωπο της εταιρίας που απωθεί κάθε είδους καχυποψία περί της αξιοπιστίας του οργανισμού, το κλίμα αμοιβαίας εμπιστοσύνης που υπάρχει τόσο μεταξύ των στελεχών της όσο και μεταξύ εταιρίας και κράτους, οι πιο χαλαροί λογιστικοί έλεγχοι και η έλλειψη επιχειρηματικής και χρηματοοικονομικής εμπειρίας (Greenle, Fischer, Gordon, και Keating, 2005).

Παράλληλα, οι Stalebrink και Sacco (2005) ισχυρίστηκαν επίσης ότι αν για τις ιδιωτικές επιχειρήσεις το πρόβλημα λαμβάνει οικονομικές, κυρίως, διαστάσεις, για τις δημόσιες το θέμα είναι κατά βάση πολιτικό. Σκοπός των τελευταίων είναι να παρουσιάσουν ένα μικρό πλεόνασμα, ανεξαρτήτως αν αυτό υπάρχει ή όχι στην πραγματικότητα.

5.4 ΚΙΝΗΤΡΑ ΚΑΙ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΠΟΙΗΣΗΣ ΤΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ

Τα κίνητρα που έχει μια επιχείρηση για να παραποιήσει τις οικονομικές καταστάσεις μπορεί να προέρχονται από δυνάμεις που βρίσκονται στο εξωτερικό ή εσωτερικό περιβάλλον της επιχείρησης. Τα κίνητρα τα οποία αναφέρονται συχνότερα στη διεθνή βιβλιογραφία μπορούν να κατηγοριοποιηθούν ως εξής:

- ❖ Εξωτερική πίεση (π.χ. ειδικοί όροι δανειακών συμβάσεων, σύγκλιση προς τις προσδοκίες των αναλυτών, ανταγωνισμός των επιχειρήσεων, συγχωνεύσεις και εξαγορές κ.ά.)
- ❖ Εσωτερική πίεση (π.χ. μη ρεαλιστικοί στόχοι, μερισματική πολιτική επιχείρησης, προσπάθεια φοροδιαφυγής κ.ά.)
- ❖ Απαιτήσεις κεφαλαιαγοράς (π.χ. άντληση κεφαλαίων από το Χρηματιστήριο)
- ❖ Πίεση αμοιβής / αποζημίωσης (π.χ. αμοιβές που σχετίζονται με τα δημοσιευμένα κέρδη ή την τιμή της μετοχής)
- ❖ Κίνδυνος χρεοκοπίας ή κατάχρησης
- ❖ Προσωπικές φιλοδοξίες των υψηλά ιστάμενων

Αναφορικά με τους τρόπους με τους οποίους η διοίκηση μιας επιχείρησης μπορεί να επηρεάσει την αξιοπιστία των οικονομικών της καταστάσεων, αναφέρονται ως εξής:

1. Ηθελημένη παραβίαση ενός λογιστικού προτύπου.
2. Δημιουργική παρέμβαση της διοίκησης όταν δεν υπάρχει ένα πρότυπο που να ρυθμίζει ένα συγκεκριμένο λογιστικό θέμα.
3. Υποκειμενικός και άσκηση κρίσης από την πλευρά της διοίκησης όταν τα λογιστικά πρότυπα αφήνουν περιθώρια επιλογών στην αντιμετώπιση διάφορων θεμάτων.

Η λογιστική απάτη δεν ξεκινά πάντοτε με μια παράνομη πράξη. Πολλές μελέτες έχουν δείξει ότι οι επιλογές των μάνατζερ αναφορικά με τις λογιστικές μεθόδους εξαρτώνται από τις αναμενόμενες οικονομικές συνέπειές τους. Είναι ευρέως γνωστό, ότι οι λογιστικές μέθοδοι επιλέγονται ανάλογα με την επίδρασή τους

στο ανακοινωθέν εισόδημα, ανάλογα με τις μεθόδους καθορισμού της αποζημίωσης των στελεχών και ανάλογα με το βαθμό ελέγχου των μάνατζερ από τους ιδιοκτήτες (Riahi – Belkaoui, 2003).

Όπως αναφέρει ο Dooley (2002), ‘‘όταν πρόκειται για απάτη μέσω παραποίησης, η ανθρώπινη φαντασία είναι ικανή να εφεύρει μυριάδες συνδυασμούς λογιστικών παρατυπιών για να εξαπατήσει τους επενδυτές’’. Ωστόσο, υπάρχουν ορισμένες πρακτικές παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων που εμφανίζονται με μεγαλύτερη συχνότητα και παρουσιάζουν κοινά χαρακτηριστικά, μέσω των οποίων κατηγοριοποιούνται. Συγκεκριμένα, ο Schilit (2002) αναφέρει επτά κατηγορίες πρακτικών παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων οι οποίες διαπιστώθηκαν με έρευνα του C.F.R.A. (Center of Financial Research and Analysis) και είναι οι εξής:

1. Αναγνώριση εσόδων πολύ σύντομα ή αναγνώριση εσόδων «αμφισβητήσιμης ποιότητας» (π.χ. αναγνώριση εσόδων όταν εξακολουθούν να παρέχονται μελλοντικές υπηρεσίες, αναγνώριση εσόδων πριν την αποστολή των εμπορευμάτων ή πριν την αποδοχή από τον πελάτη, πωλήσεις σε θυγατρικές εταιρίες κ.ά.)
2. Αναγνώριση «πλασματικών» εσόδων (π.χ. αναγνώριση μετρητών που λήφθηκαν στα πλαίσια δανεισμού ως έσοδα, αναγνώριση εισοδημάτων από επενδύσεις ως έσοδα από κανονική λειτουργία, αναγνώριση των επιστρεφόμενων ποσών από προμηθευτές ως έσοδα κ.ά.)
3. Ενίσχυση εισοδήματος με κέρδη «μιας φοράς» (π.χ. δημιουργία εισοδήματος από την ανακατάταξη / αναδιάρθρωση των λογαριασμών του Ισολογισμού)
4. Μετάθεση τρεχόντων εξόδων σε μεταγενέστερη ή προγενέστερη χρήση (π.χ. κεφαλαιοποίηση λειτουργικών εξόδων)
5. Αποφυγή καταγραφής υποχρεώσεων (στοιχείων Παθητικού) ή μη κανονική μείωσή τους
6. Μετάθεση τρεχόντων εσόδων σε μεταγενέστερη χρήση
7. Μετάθεση μελλοντικών εξόδων στην τρέχουσα χρήση ως «ειδικές χρεώσεις»

Αναφορικά με τη συχνότητα εμφάνισης των τεχνικών παραποίησης, αξίζει να αναφερθεί έρευνα του Deloitte Forensic Center η οποία δημοσιεύτηκε τον Ιούνιο του 2007 βασισμένη στις αναφορές / εκθέσεις της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς των Η.Π.Α.

(«Accounting and Auditing Enforcement Releases») που κυκλοφόρησαν από τον Ιανουάριο του 2000 μέχρι το Δεκέμβριο του 2006. Η έρευνα, τα ευρήματα της οποίας συμφωνούν, σε γενικές γραμμές, με αυτά προγενέστερων αντίστοιχων ερευνών, διαπίστωσε ότι οι διάφορες πρακτικές αναγνώρισης των εσόδων κυριαρχούν, συνιστώντας το 41% του συνόλου των περιστατικών λογιστικής απάτης. Τη δεύτερη και Τρίτη θέση των συνηθέστερων πρακτικών παραποίησης κατέχουν, αντίστοιχα, οι ανακριβείς γνωστοποιήσεις οι οποίες συνοδεύουν τις οικονομικές καταστάσεις (12%) και οι πρακτικές παραποίησης του λογαριασμού των εξόδων (11%). Έπειτα ακολουθούν οι πρακτικές παραποίησης των λογαριασμών των περιουσιακών στοιχείων (8%), των υποχρεώσεων (7%) και των αποθεματικών (7%).

5.5 ΜΟΡΦΕΣ ΚΑΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ ΣΤΙΣ Χ/Ο ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΜΟΝΑΔΑΣ

5.5.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σ' αυτή την ενότητα θα παρουσιαστούν οι βασικότερες μορφές Δημιουργικής Λογιστικής που καταλήγουν στην παραποίηση των χρηματοοικονομικών καταστάσεων. Σύμφωνα με τον Rezaee (2002) και τον Σπαθή (2002), οι πιο συχνοί λογιστικοί χειρισμοί ωραιοποίησης των αποτελεσμάτων αναφέρονται στις προβλέψεις για επισφαλείς απαιτήσεις και αποζημιώσεις προσωπικού, στις αποσβέσεις, στο χαρακτηρισμό εξόδων που αφορούν πάγια σε κόστος κτήσης τους, στην αποτίμηση των αποθεμάτων όπως επίσης σε καταχωρήσεις εσόδων / εξόδων σε λάθος χρήση. Κάποιες άλλες πρακτικές που έχουν ως συνέπεια την παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων είναι η παρέμβαση, μετατροπή και διαχείριση σημαντικών χρηματοοικονομικών εγγράφων, συναλλαγών καθώς και των σχετικών παραστατικών που τις συνοδεύουν. Επιπλέον, η σκόπιμη παράλειψη ή κακή παρουσίαση γεγονότων, συναλλαγών, λογαριασμών ή άλλων σημαντικών πληροφοριών που είναι απαραίτητες για τη σύνταξη των οικονομικών καταστάσεων καθώς και η εσκεμμένη μη εφαρμογή λογιστικών κανόνων, αρχών, πολιτικών και προτύπων που αποτελούν εργαλεία για τη μέτρηση, αναγνώριση, καταγραφή και αποκάλυψη οικονομικών γεγονότων και συναλλαγών, αποτελούν τεχνικές που διαστρεβλώνουν την πραγματική εικόνα της επιχειρηματικής μονάδας που στοχεύουν να αποδώσουν οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις.

5.5.2 ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΤΩΝ ΕΣΟΔΩΝ (EARNINGS MANAGEMENT AND REVENUE RECOGNITION)

Η πιο συνήθης μορφή που μπορεί να πάρει η παραποίηση είναι ως προς τη διαχείριση και αναγνώριση των εσόδων. Ειδικότερα ο Rezaee (2002) αναφέρει ότι η αναγνώριση των εσόδων αποτελεί βασικό πρόβλημα καταγραφής των εσόδων πριν αυτά αποκτηθούν από την επιχείρηση, δηλαδή πριν ολοκληρωθεί η πώληση ή πριν το

προϊόν παραδοθεί ή ενώ ο πελάτης έχει ακυρώσει ή καθυστερήσει τη συναλλαγή. Το τέχνασμα αυτό μπορεί να πάρει τις εξής μορφές:

❖ Χρόνος αναγνώρισης εσόδου

Σύμφωνα με τη λογιστική αρχή της πραγματοποίησης των εσόδων (The Revenue realization Principle), η δημιουργία των εσόδων διακρίνεται σε τρία στάδια:

1. Σύναψη σύμβασης προφορικώς ή εγγράφως
2. Μεταβίβαση της κυριότητας του αγαθού, οπότε γεννάται και η απαίτηση του μεταβιβάζοντος
3. Είσπραξη ή εξόφληση της αξίας του αγαθού

Αυτό που είναι γενικά παραδεκτό είναι η πραγματοποίηση των εσόδων συντελείται κατά το 2^ο στάδιο όπου η κυριότητα των αγαθών που πωλούνται μεταβιβάζονται από τον πωλητή στον αγοραστή και υφίσταται η απαίτηση του πωλητή για καταβολή του τιμήματος της πώλησης. Τα έσοδα, δηλαδή, λογίζονται κατά το χρόνο πραγματοποίησής τους και όχι κατά το χρόνο είσπραξής τους. Ωστόσο δεν είναι λίγες οι επιχειρήσεις που παραβαίνουν την αρχή αυτή και προβαίνουν σε καταγραφή του εσόδου πριν ακόμα αυτό καταστεί δεδουλευμένο (Μπαραλέξης, 1998).

❖ Η τακτική “Bill and Hold Sales Transaction”

Σύμφωνα με την πρακτική αυτή, η πωλήτρια εταιρία διατηρεί στις αποθήκες της το εμπόρευμα που πούλησε σε κάποιον πελάτη έτσι ώστε να τον διευκολύνει προσωρινά. Στην περίπτωση αυτή, ο πελάτης δέχεται να αγοράσει τα αγαθά υπογράφοντας κάποιο συμβόλαιο, αλλά ο ιδιοκτήτης διατηρεί την κατοχή και ιδιοκτησία των εμπορευμάτων, μέχρι ο αγοραστής ζητήσει την παράδοσή τους. Η παραβίαση της σύμβασης περιλαμβάνει την καταγραφή – αναγνώριση των εσόδων από την πωλήτρια εταιρία πριν ακόμα γίνει η μεταβίβαση της κυριότητας τους στον αγοραστή (Thompson, 2005).

❖ Συμφωνίες μεταξύ των μερών (Side Agreements)

Πρόκειται για συμφωνίες που συνάπτονται μεταξύ των συναλλασσόμενων μερών και έχουν ως σκοπό την μεταβολή των όρων της χρονικής καταγραφής των εσόδων με την παροχή διευκολύνσεων οικονομικού χαρακτήρα όπως εκπτώσεις, δωρεάν μεταφορά εμπορευμάτων και εγκατάστασης, προκειμένου να παρακινήσουν τον αγοραστή να δεχτεί τους όρους καταγραφής που θέτει η πωλήτρια εταιρία (Thompson, 2005).

❖ Η τεχνική Channel Stuffing

Κατά την πρακτική αυτή, η εταιρία καταβάλλει προσπάθειες για να πείσει και να παρακινήσει τους πελάτες της να αγοράσει εμπορεύματα πολύ μεγαλύτερου ύψους από αυτού που πραγματικά είναι σε θέση να πουλήσει μέσα σε ένα συγκεκριμένο χρονικό διάστημα. Γι' αυτό τον λόγο, η προμηθεύτρια εταιρία χρησιμοποιεί μεγάλες εκπτώσεις και, γενικότερα, ευνοϊκότερους όρους αγοράς. Το όφελος που αποκομίζουν οι εταιρίες από αυτή την διαδικασία είναι η εμφάνιση σταθεροποιημένων εσόδων σε ισχνές περιόδους, εκμεταλλευόμενες την αποτελεσματική προώθηση των πωλήσεών τους (Sauer, 2002).

❖ Ευκονικές πωλήσεις (Illegitimate Sales Transactions)

Οι ευκονικές πωλήσεις αποτελούν μια άλλη μορφή παραποίησης του Ισολογισμού και της Κατάστασης Αποτελεσμάτων Χρήσης, η οποία επιτυγχάνεται την καταγραφή πλασματικών πωλήσεων της εταιρίας προς άλλες συγγενικές επιχειρήσεις. Υπάρχει η περίπτωση, μάλιστα, οι ευκονικές πωλήσεις να είναι προς ανύπαρκτες οικονομικές οντότητες με πλαστά τιμολόγια που καταγράφονται την μια χρονιά και ακυρώνονται την επόμενη.

Πραγματοποιούνται κυρίως μεταξύ συγγενικών ή θυγατρικών επιχειρήσεων, όπου η μητρική εταιρία αγοράζει εμπορεύματα ή ύλες από τις υπόλοιπες, με απώτερο σκοπό να αυξήσει το Κόστος Πωληθέντων, να εμφανίσει μικρότερα κέρδη και κατά συνέπεια να πετύχει μικρότερη φορολογία (Rezaee, 2002).

❖ **Εικονικές συναλλαγές μεταξύ συνεργαζόμενων επιχειρήσεων (Improper Related – Party Sales Transactions)**

Η τεχνική αυτή πραγματοποιείται μεταξύ επιχειρήσεων που συνεργάζονται και ανταλλάσσουν, σε τακτική βάση, χρήματα, επιταγές και τιμολόγια. Οι εικονικές συναλλαγές μπορούν να πάρουν τις εξής δύο μορφές : (α) εικονική αγοραπωλησία του τελικού αποθέματος μεταξύ επιχειρήσεων με ομοειδές αντικείμενο δραστηριότητας και (β) η παρουσίαση προκαταβολών πωλήσεων στα λογιστικά τους βιβλία με τη μορφή πωλήσεων που έχουν ήδη πραγματοποιηθεί. Πρέπει να σημειωθεί ότι αυτή η τεχνική προϋποθέτει ιδιαίτερα καλή συνεργασία μεταξύ των διοικήσεων των εταιριών (Σπαθής, Δούμπος, Ζομπουνίδης, (2002).

5.5.3 ΜΕΘΟΔΟΙ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗΣ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΜΕ ΑΜΕΣΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΣΤΟΝ ΚΥΚΛΟ ΕΡΓΑΣΙΩΝ

Στο σημείο αυτό θα περιγράψουμε κάποια λογιστικά τεχνάσματα που επηρεάζουν το σύνολο των Πωλήσεων και κατ' επέκταση τα έσοδα και τα αποτελέσματα μιας επιχείρησης.

- ❖ Υπερτιμολόγηση των πραγματοποιηθέντων πωλήσεων
- ❖ Χρήση ή μη του λογισμού δαπανών ύψους 1% ή 2% άνευ παραστατικών επί των πωλήσεων εξαγωγικών και τουριστικών επιχειρήσεων
- ❖ Σκόπιμη καθυστέρηση στην έκδοση των τιμολογίων πώλησης των εμπορευμάτων, ιδιαίτερα σε περιόδους που πλησιάζουν το τέλος της εκάστοτε χρήσης.
- ❖ Η μη έκδοση τιμολογίων πώλησης κυρίως από μικρές επιχειρήσεις, προκειμένου να μην αποδοθεί ο φόρος Προστιθέμενης Αξίας αλλά και να μην μεταβούν σε υψηλότερο επίπεδο της φορολογικής δαπάνης.

5.5.4 ΠΑΓΙΑ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Η Δημιουργική Λογιστική εφαρμόζεται και σε στοιχεία του Ισολογισμού μιας επιχείρησης και ειδικότερα στο Πάγιο Ενεργητικό της. Οι τεχνικές που παραποιούν την πραγματική εικόνα εντοπίζονται στις ασώματες ακινητοποιήσεις, στις ενσώματες ακινητοποιήσεις, στις συμμετοχές και στις μακροπρόθεσμες απαιτήσεις.

▪ ΥΛΙΚΑ Ή ΕΝΣΩΜΑΤΑ ΠΑΓΙΑ

Σε αυτή την περίπτωση η διενέργεια ή μη αποσβέσεων (ή προβλέψεων υποτίμησης αξίας αν πρόκειται για γήπεδα, οικόπεδα και αγροτεμάχια που ουσιαστικά δεν αποσβένονται) αποτελεί έναν τρόπο για την υποκειμενική διαχείριση του αποτελέσματος. Με την εφαρμογή της τεχνικής αυτής, εκτός από την Κατάσταση Αποτελεσμάτων Χρήσης, μεταβάλλεται και η αξία του Ενεργητικού αφού δεν εμφανίζονται οι αποσβέσεις που θεωρούνται έξοδο (παραλείπονται μάλιστα και οι αντίθετοι λογαριασμοί των αποσβεσμένων παγίων). Αυτή η μορφή παραποίησης είναι σε θέση να επηρεάσει και χρηματοοικονομικούς δείκτες, όπως ο ROI (Return on Investment) που αναφέρεται στην απόδοση επενδυμένων κεφαλαίων της επιχείρησης.

Όταν η διοίκηση της εταιρίας θέλει να προβεί σε ωραιοποίηση των αποτελεσμάτων και, συγκεκριμένα, θέλει να εμφανίσει αυξημένα κέρδη, τότε δεν διενεργεί αποσβέσεις ή χρησιμοποιεί μειωμένους συντελεστές. Στην ωραιοποίηση, αυτή, βοηθάει και το γεγονός ότι υπάρχει ελευθερία κρίσεων, υπολογισμών και επιλογών, αναφορικά με την εκτίμηση της ωφέλιμης ζωής των παγίων στοιχείων, των ετών αλλά και των μεθόδων απόσβεσης. Πρέπει να τονίσουμε ότι η διαδικασία των αποσβέσεων είναι ιδιαίτερα σημαντική διότι είναι πηγή χρηματοδότησης για την επιχείρηση, με την έννοια ότι τα ποσά που αντιστοιχούν σε αποσβέσεις δεν φορολογούνται και μένουν στην επιχείρηση με τη μορφή αποθεματικών (Μπαραλέξης, 1998).

▪ ΠΑΓΙΑ ΥΠΟ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ

Σε αυτό το σημείο του ενεργητικού, η ιδιοκατασκευή ενός Πάγιου περιουσιακού στοιχείου ενώ δεν έχει ολοκληρωθεί, η διοίκηση δεν μεταφέρει το λογαριασμό “Πάγια υπό κατασκευή” στον αντίστοιχο λογαριασμό του παγίου. Με αυτόν τον τρόπο, αποφεύγεται η υποχρέωση να διενεργηθούν αποσβέσεις. Οπότε, προκαλείται αύξηση του ύψους των κερδών.

- **ΑΣΩΜΑΤΕΣ ΑΚΙΝΗΤΟΠΟΙΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΞΟΔΑ ΠΟΛΥΕΤΟΥΣ ΑΠΟΣΒΕΣΗΣ**

Η μεταφορά δεδουλευμένων εξόδων χρήσης στο λογαριασμό του Παγίου Ενεργητικού ‘Ασώματες Ακινήτοποιήσεις και έξοδα πολυετούς σύμβασης και έξοδα πολυετούς σύμβασης’, παραβιάζει τις αρχές των δεδουλευμένων εξόδων αλλά και της αυτοτέλειας των χρήσεων. Με αυτόν τον τρόπο, επιτυγχάνεται αύξηση των δημοσιευμένων κερδών.

- **ΜΕΤΑΦΟΡΑ ΤΟΚΩΝ ΣΤΟ ΚΟΣΤΟΣ ΠΡΟΙΟΝΤΟΣ ΑΝΤΙ ΤΟΥ ΚΟΣΤΟΥΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ**

Η πρακτική αυτή εξασφαλίζει ότι τα κέρδη θα αυξηθούν αφού το κόστος προϊόντος ενσωματώνεται στο προϊόν και αποθεματοποιείται, επιβαρύνοντας τα Αποτελέσματα χρήσης όταν αυτό πουληθεί. Αντιθέτως, το κόστος περιόδου επιβαρύνει αποκλειστικά τα Αποτελέσματα Χρήσης.

- **ΑΥΛΑ Ή ΑΣΩΜΑΤΑ ΠΑΓΙΑ (υπεραξία, φήμη και πελατεία, δικαιώματα ευρεσιτεχνίας, σήματα, copyright)**

Η νομοθεσία ορίζει ότι τα ασώματα πάγια στοιχεία αποσβένονται εφάπαξ σε μια χρήση ή σταδιακά και ισόποσα εντός πενταετίας. Οι εταιρίες, προκειμένου να ωραιοποιήσουν τα αποτελέσματα χρήσης, αλλάζουν το διενεργούμενο χρόνο απόσβεσης. Με άλλα λόγια, εάν η απόσβεση γίνει όχι σε 5 έτη αλλά σε μια μόνο χρήση, τότε τα Αποτελέσματα Χρήσης θα παρουσιάσουν σαφή βελτίωση.

- **ΣΥΜΜΕΤΟΧΕΣ**

Οι managers των εταιριών στην προσπάθεια τους να βελτιώσουν τον δείκτη ρευστότητας, μεταφέρουν τις συμμετοχές στα χρεόγραφα που αποτελούν όμως στοιχεία του Κυκλοφορούντος Ενεργητικού. Αυτό έχει ως συνέπεια την μεταβολή του δείκτη ROI, αφού τα χρεόγραφα δεν αποτελούν στοιχείο των πωλήσεων και δεν

περιλαμβάνονται στο λειτουργικό ενεργητικό όπως οι συμμετοχές. Έτσι, ο δείκτης ROI εμφανίζεται σε υψηλότερα επίπεδα.

- **ΜΑΚΡΟΠΡΟΘΕΣΜΕΣ ΑΠΑΙΤΗΣΕΙΣ (Μακροπρόθεσμα Γραμμάτια Εισπρακτέα, οφειλόμενες δόσεις μετοχικού κεφαλαίου)**

Η μέθοδος αυτή επιβάλλει την μεταφορά του μεγαλύτερου μέρους των απαιτήσεων στις βραχυπρόθεσμες απαιτήσεις, έτσι ώστε να υπάρξει άνοδος του δείκτη άμεσης ρευστότητας καθώς και βελτίωσης της ποιότητας των Ενεργητικών στοιχείων. Ωστόσο, το σύνολο των Περιουσιακών στοιχείων παραμένει αμετάβλητο σε αυτή την περίπτωση.

- **ΚΕΦΑΛΑΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΩΝ ΕΞΟΔΩΝ**

Σύμφωνα με την πρακτική αυτή, τελείται κεφαλαιοποίηση των λειτουργικών εξόδων όπως έξοδα διαφήμισης, έρευνας και ανάπτυξης, επισκευών και διατήρησης. Σύμφωνα με την αρχή του συσχετισμού εξόδων και εσόδων, τα έξοδα μιας εταιρικής χρήσης πρέπει να συγκρίνονται μόνο με τα έσοδα της ίδιας εταιρικής χρήσης. Βέβαια, οι εταιρίες εμφανίζουν την εξής τάση: δεν προβαίνουν σε καταγραφή των εξόδων με αυτή τους την ιδιότητα, αλλά ως στοιχεία του Ισολογισμού (δηλαδή να κεφαλαιοποιηθούν), οπότε υπάρχει υπερεκτίμηση των κερδών της τρέχουσας οικονομικής περιόδου καθώς το κεφαλαιοποιηθέν ενεργητικό εξοφλείται.

5.5.5 ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ

Η Δημιουργική Λογιστική ασκεί αρνητική επίδραση και στα στοιχεία του Κυκλοφορούντος Ενεργητικού. Υπενθυμίζουμε ότι τα στοιχεία του Κυκλοφορούντος Ενεργητικού συμπεριλαμβάνει εκείνα τα στοιχεία που ανήκουν στην εταιρία αναμένεται να αλλάξουν μορφή και υπόσταση μέσα σε σύντομο χρονικό διάστημα. Στη συνέχεια, γίνεται ανάλυση των τεχνικών που αναπτύσσονται με στόχο την παραποίηση.

▪ ΠΕΠΑΛΛΑΙΩΜΕΝΑ ΕΜΠΟΡΕΥΜΑΤΑ

Μια συνήθης τακτική που ακολουθείται από τις επιχειρήσεις για να παραποιήσουν τις χρηματοοικονομικές τους καταστάσεις, είναι η αποτίμηση των πεπαλαιωμένων εμπορευμάτων τους στην τιμή κτήσης τους και όχι στην τιμή πώλησης τους. Με αυτόν τον τρόπο, δεν εμφανίζονται οι αρχικά πραγματοποιηθείσες ζημιές κάτι που συνεπάγεται αύξηση των κερδών. Κατ' επέκταση, τα αποθέματα εμφανίζονται στον Ισολογισμό σε υψηλότερο επίπεδο από ότι είναι στην πραγματικότητα. Θύμα αυτής της τεχνικής πέφτει και ο δείκτης αποδοτικότητας ROI και ο δείκτης γενικής ρευστότητας.

▪ ΑΛΛΑΓΗ ΤΗΣ ΜΕΘΟΔΟΥ ΑΠΟΤΙΜΗΣΗΣ ΤΩΝ ΑΠΟΘΕΜΑΤΩΝ

Η αλλαγή στη μέθοδο που αποτιμώνται τα αποθέματα μιας επιχείρησης, είναι από τις συχνές μορφές εκδήλωσης δημιουργικής λογιστικής. Η αλλαγή, αυτή, έρχεται σε αντίθεση με την αρχή της συνέπειας των λογιστικών ενεργειών που συνεπάγεται σταθερότητα και ομοιομορφία. Έτσι, ενώ στη μια χρήση η εταιρία χρησιμοποιεί την μέθοδο LIFO (last in – first out), την επόμενη χρήση χρησιμοποιεί την μέθοδο FIFO (first in – first out), με στόχο να επηρεαστεί η αξία του τελικού αποθέματος και το κόστος των πωληθέντων, όπως επίσης ο Ισολογισμός και τα αποτελέσματα χρήσης.

▪ ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΟΛΩΝ ΤΩΝ ΑΠΟΘΕΜΑΤΩΝ ΣΤΗΝ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΤΙΜΗ ΑΓΟΡΑΣ ΤΟΥΣ

Η πρακτική αυτή προϋποθέτει την αποτίμηση όλων των αποθεμάτων της επιχείρησης στην τελευταία τιμή αγοράς αυτών έτσι ώστε να εμφανιστεί το τελικό απόθεμα αρκετά υψηλότερο από το πραγματικό.

▪ ΜΗ ΕΜΦΑΝΙΣΗ ΖΗΜΙΩΝ ΑΠΟ ΑΝΑΣΦΑΛΙΣΤΑ ΕΜΠΟΡΕΥΜΑΤΑ

Οι εταιρίες αποκρύπτουν από τα αποτελέσματά τους ζημιές που έχουν προέλθει από καταστροφή των εμπορευμάτων τους εξαιτίας χρονικής απαξίωσης, κακής συντήρησης, φωτιάς ή πλημμύρας και δεν ήταν ασφαλισμένα έτσι ώστε να μπορούν να διεκδικήσουν ασφαλιστική αποζημίωση.

- **ΜΗ ΔΙΕΝΕΡΓΕΙΑ ΠΡΟΒΛΕΨΕΩΝ ΓΙΑ ΤΙΣ ΕΠΙΣΦΑΛΕΙΣ ΑΠΑΙΤΗΣΕΙΣ**

Μια άλλη μέθοδος για την ωραιοποίηση των οικονομικών καταστάσεων είναι η μη διενέργεια των προβλέψεων για επισφαλείς απαιτήσεις ή η χρήση μειωμένων συντελεστών προβλέψεων για τις απαιτήσεις αυτές.

- **ΜΗ ΜΕΤΑΦΟΡΑ ΤΩΝ ΠΕΛΑΤΩΝ ΣΤΗΝ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΤΩΝ ΕΠΙΣΦΑΛΩΝ**

Υπάρχουν περιπτώσεις όπου ενώ σε προγενέστερες χρήσεις έχει γίνει σχετική πρόβλεψη για ορισμένους πελάτες, αυτοί δεν μεταφέρονται στους επισφαλείς με συνέπεια να αυξάνεται το Κυκλοφορούν Ενεργητικό και κατ' επέκταση ο δείκτης ρευστότητας.

- **ΕΠΙΔΙΚΕΣ ΑΠΑΙΤΗΣΕΙΣ**

Σύμφωνα με το Ελληνικό Γενικό Λογιστικό Σχέδιο (λογαριασμός 33.98), σε περίπτωση που ο έλεγχος από την αρμόδια Δημόσια Οικονομική Υπηρεσία ανακαλύψει μη καταχωρημένες πωλήσεις για μια εταιρία, τότε της επιβάλλεται πρόστιμο. Στη συνέχεια, και ενώ η επιχείρηση καταβάλλει το αντίτιμο του προστίμου, χρεώνεται ο λογαριασμός 33.98 “επίδικες απαιτήσεις κατά του Ελληνικού Δημοσίου” αντί να χρεώνεται ο λογαριασμός του ταμείου. Αυτό έχει ως συνέπεια την πλασματική αύξηση του Κυκλοφορούντος Ενεργητικού.

6. ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΟΙ ΟΡΚΩΤΟΙ ΕΛΕΓΚΤΕΣ - ΛΟΓΙΣΤΕΣ

6.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οι ανεξάρτητοι ελεγκτές θεωρούνται οι φύλακες (gatekeepers) της αγοράς αξιόγραφων (SEC 2001, III.A.).

Η ανεξαρτησία του ορκωτού ελεγκτή θεωρείται ότι είναι ακρογωνιαίος λίθος του επαγγέλματος του ελεγκτή επειδή αποτελεί το θεμέλιο στο οποίο στηρίζεται η εμπιστοσύνη του κοινού. Η έκθεση ελέγχου είναι το μέσο με το οποίο οι ορκωτοί ελεγκτές επικοινωνούν με τους μετόχους, τους πιστωτές και τους υπαλλήλους καθώς και με το ευρύτερο κοινό.

Η ανεξαρτησία του ορκωτού ελεγκτή είναι αναγκαία για τους παρακάτω λόγους:

- Διασφαλίζει την ποιότητα του ελέγχου και
- Δημιουργεί εμπιστοσύνη στους χρήστες των χρηματοοικονομικών εκθέσεων.

6.2 ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΟΡΚΩΤΗ ΕΛΕΓΚΤΗ - ΛΟΓΙΣΤΗ

Για να διαμορφώσει το πόρισμά του επί των οικονομικών καταστάσεων, ο Ορκωτός Ελεγκτής Λογιστής πρέπει να διαπιστώνει την επάρκεια και αξιοπιστία των λογιστικών βιβλίων και στοιχείων καθώς και άλλων πηγών πληροφοριών στις ποίες βασίζεται η σύνταξη των οικονομικών καταστάσεων. Κατά τη διαμόρφωση του πορίσματος του ο Ορκωτός Ελεγκτής Λογιστής πρέπει ακόμη να κρίνει αν τα δεδομένα της διαχείρισεως απεικονίζονται ακριβodίκαια στις οικονομικές καταστάσεις.

Ο Ορκωτός Ελεγκτής Λογιστής αξιολογεί την αξιοπιστία και επάρκεια των πληροφοριών με:

- Την μελέτη και αξιολόγηση των λογιστικών συστημάτων και των συστημάτων εσωτερικού ελέγχου επί των οποίων έχει πρόθεση να βασίσει την

εξέταση τούτων για να καθορίσει τη φύση, έκταση και εφαρμογή των Ελεγκτικών διαδικασιών και τεκμηριώσεων.

- Τη διενέργεια ελέγχων, την εξασφάλιση επεξηγήσεων και την εφαρμογή επαληθευτικών διαδικασιών επί των λογιστικών πράξεων και των υπολοίπων των λογαριασμών, στο βαθμό που κρίνει σε κάθε περίπτωση αναγκαίο.
- Οι τυχόν περιορισμοί στην έκταση του ελέγχου των οικονομικών καταστάσεων, που εμποδίζουν τον Ορκωτό Ελεγκτή Λογιστή να διατυπώσει το πόρισμά του χωρίς επιφυλάξεις, πρέπει να αναφέρονται ρητά στο πιστοποιητικό ή την έκθεση ελέγχου. Στο τμήμα του πιστοποιητικού ή της εκθέσεως ελέγχου, όπου διατυπώνεται το πόρισμα του Ορκωτού Ελεγκτή Λογιστή, θα πρέπει να προκύπτει κατά τρόπο σαφή ότι ο Ορκωτός Ελεγκτής Λογιστής καταλήγει στο πόρισμά του με ή χωρίς επιφυλάξεις, ή ότι ούτος δεν είναι σε θέση να καταλήξει σε πόρισμα επί των οικονομικών καταστάσεων. Το πιστοποιητικό ή έκθεση ελέγχου υπογράφονται από τον Ορκωτό Ελεγκτή Λογιστή.

6.3 Η ΕΥΘΥΝΗ ΤΩΝ ΛΟΓΙΣΤΩΝ – ΕΛΕΓΚΤΩΝ

Σε αρκετές έρευνες της διεθνούς βιβλιογραφίας (μεταξύ των οποίων οι Σπαθής, Δούμπος, Ζοπουνίδης, 2002) αναφέρεται ότι το Συμβούλιο των Ελεγκτικών Προτύπων (ASB – Auditing Standards Board) έθεσε το 1997 το πρότυπο Νο 82 για την εξέταση των περιπτώσεων απάτης στις X/O καταστάσεις μιας εταιρίας και με βάση το οποίο “το ASB απαιτεί από τους ελεγκτές να αποδεχθούν το ρίσκο (risk assessment) να υπάρχει παραποίηση σε έναν έλεγχο και τους ενθαρρύνει να λάβουν υπόψη τους τόσο το εσωτερικό σύστημα ελέγχου όσο και τη συμπεριφορά της Διοίκησης όταν διενεργούν την ελεγκτική διαδικασία”.

Ο εντοπισμός του φαινομένου έχει γίνει αρκετά δύσκολος, καθώς οι εταιρίες μεγάλωσαν σε μέγεθος και η δομή τους έχει καταστεί ακόμη πιο πολύπλοκη τα τελευταία χρόνια. Μεταβολές έχουν επέλθει ταυτόχρονα και στον τρόπο που ασκείται ο έλεγχος, καθώς παλαιότερα αυτός επικεντρωνόταν μόνο στον ισολογισμό, ενώ αποτελεί γενική πεποίθηση, όπως είδαμε και παραπάνω, ότι η παραποίηση έχει τις ρίζες της στη διοίκηση (Management) μιας εταιρίας. Δε θα πρέπει να ξεχνάμε τα όσα αναφέραμε και για τη λεπτή γραμμή που χωρίζει το λογιστικό σφάλμα (error) από την σκόπιμη απάτη (fraud). Για το λόγο αυτό, πολλές φορές οι ελεγκτές μετά την αποκάλυψη του φαινομένου είναι πολύ φυσικό να ισχυριστούν με περισσή σιγουριά ότι κατά τον έλεγχο ακολούθησαν πιστά όλες τις οδηγίες.

Όσον αφορά τον εσωτερικό έλεγχο, οι περιορισμοί που τίθενται για τον ελεγκτή είναι αυτονόητοι και συναφής με τη θέση του μέσα στην επιχείρηση. Άλλωστε το Ελεγκτικό Πρότυπο Νο 40 αναφέρει “ ότι δέχεται την ύπαρξη έμφυτων περιορισμών της ικανότητας των ελεγκτών να εντοπίσουν την παραποίηση, ειδικά αν αυτή προέρχεται από στελέχη της διοίκησης”. Η χρησιμότητα του εσωτερικού ελέγχου έγκειται στην ολοένα αυξανόμενη έκταση και πολυπλοκότητα των επιχειρήσεων και των δραστηριοτήτων τους. Κάθε μεγάλη επιχείρηση απαρτίζεται από πληθώρα διευθύνσεων, τμημάτων και εργαζομένων, η επίβλεψη των οποίων είναι ένα εξαιρετικά απαιτητικό και δύσκολο ζήτημα. Με τη βοήθεια των σύγχρονων εξελιγμένων μεθόδων διοίκησης και με την αξιοποίηση των πληροφοριών οι οποίες είναι απαραίτητες στα διοικητικά στελέχη προκειμένου να διευκολυνθεί η λήψη ορθολογικών και αποδοτικών αποφάσεων. Ωστόσο, η αξιοπιστία και η εγκυρότητα των χρησιμοποιούμενων πληροφοριών και στοιχείων εξαρτάται από τις διαδικασίες που ακολουθούνται σε καθημερινή βάση και το συνεχή έλεγχο αυτών. Συνεπώς,

απαιτείται συνεχής εσωτερικός έλεγχος ο οποίος να καταδεικνύει το κατά πόσο οι στρατηγικές και οι δραστηριότητες της επιχείρησης είναι συνεπείς και συνάδουν με τους στόχους που έχουν τεθεί σε κάθε επίπεδο της επιχειρησιακής ιεραρχίας.

Ταυτόχρονα, ο εσωτερικός ελεγκτής βρίσκεται σε σχέση μισθώσεως εργασίας με την οικονομική μονάδα στην οποία ασκεί το έργο του, δηλαδή είναι υπάλληλος της, το δε έργο του έχει κυρίως προληπτικό χαρακτήρα και συνίσταται στην παρακολούθηση και τον έλεγχο των διενεργούμενων διαχειριστικών πράξεων και λογιστικών καταχωρήσεων, με σκοπό την άμεση επισήμανση ακούσιων ή εκούσιων σφαλμάτων ή δόλιων και γενικά αντικανονικών και παράνομων ενεργειών, με αποτέλεσμα η θέση του κατά την ελεγκτική διαδικασία να είναι αρκετά λεπτή. Ο λόγος είναι ότι σε περίπτωση που ανακαλύψει κάποιο σφάλμα στις εξεταζόμενες οικονομικές καταστάσεις και το επισημαίνει στη διοίκηση το πιο πιθανό είναι να υπάρξει προσπάθεια συγκάλυψής του, αφού διακυβεύονται συμφέροντα της εταιρίας και κατά συνέπεια απειλείται η θέση του.

Εν αντιθέσει, με τον εσωτερικό έλεγχο, στον εξωτερικό έλεγχο δεν υφίστανται τέτοιοι περιορισμοί. Το σπουδαιότερο και το πλέον αποτελεσματικό μέτρο είναι η οργάνωση ουσιαστικού εξωτερικού ελέγχου, από τα πρόσωπα ανεπίληπτου ήθους, άρτιας επιστημονικής κατάρτισεως και εξειδικευμένης πείρας και με απόλυτα κατοχυρωμένη την επαγγελματική τους ανεξαρτησία, τα οποία ασκούν υπεύθυνα, αντικειμενικά και ανεπηρέαστα το έργο του ελέγχου της οικονομικής διαχείρισεως των επιχειρήσεων, σύμφωνα με τις παραδεγμένες αρχές της ελεγκτικής. Ο έλεγχος αυτός αποτελεί το σοβαρότερο και αποτελεσματικότερο μέσο προστασίας των κεφαλαίων του Κοινωνικού συνόλου, που διαχειρίζονται οι επιχειρήσεις δια των οργάνων τους, με επακόλουθο αποτέλεσμα και την περιφρούρηση της βιωσιμότητας της επιχειρήσεως. Τα πρόσωπα, συνεπώς, που διενεργούν τον έλεγχο, δηλαδή οι ελεγκτές, διαδραματίζουν πρωτεύοντα και αποφασιστικό ρόλο στην εξασφάλιση της εύρυθμης λειτουργίας των επιχειρήσεων και γενικά των οικονομικών μονάδων, που αποτελούν τα κύτταρα της κοινωνικής οικονομίας.

Ο εξωτερικός ελεγκτής, σε αντίθεση με τον εσωτερικό ελεγκτή, δεν έχει καμία υπαλληλική σχέση ή άλλη εξάρτηση με την ελεγχόμενη οικονομική μονάδα. Δηλαδή, ο εξωτερικός ελεγκτής είναι ανεξάρτητος και αδέσμευτος έναντι της ελεγχόμενης οικονομικής μονάδας και συνεπώς δεν επηρεάζεται καθόλου από τη διοίκησή της και έτσι εξουδετερώνονται πλήρως όλα τα προαναφερθέντα σοβαρά μειονεκτήματα του εσωτερικού ελεγκτή. Το γεγονός αυτό αποτελεί εχέγγυο για τους

τρίτους περί της κατά τεκμήριο διενέργειας αντικειμενικού και ανεπηρέαστου ελέγχου, με αποτέλεσμα να αποκτά ιδιαίτερο κύρος του έργου του εξωτερικού ελεγκτή και το πόρισμά του, φέρει τη σφραγίδα της αντικειμενικότητας και του ανεπηρέαστου, να έχει ευρύτατη χρησιμότητα.

Με το θέμα έχουν ασχοληθεί επίσης και οι Crumbley και Αποστόλου (2001), οι οποίοι επισήμαναν ότι ‘‘ ένας ελεγκτής δεν είναι δυνατόν να είναι σίγουρος πως θα καταφέρει να αποκαλύψει πάντα το φαινόμενο αυτό. Και αυτό λόγω α) της κρυφής πλευράς της διαδικασίας της παραποίησης, συμπεριλαμβανομένου του γεγονότος ότι η παραποίηση συχνά με μυστικές συμφωνίες ή παραποιημένα αποδεικτικά έγγραφα και β) της ελευθερίας έκφρασης άποψης που του παρέχεται από τον νόμο και η οποία μπορεί να τον οδηγήσει σε εσφαλμένα συμπεράσματα’’.

Ακόμη, βασικός λόγος για τον οποίο οι ελεγκτές αδυνατούν να ανταποκριθούν στα καθήκοντά τους είναι η πίεση που δέχονται από τη Διοίκηση της εταιρίας που ελέγχουν. Η πίεση αυτή αφορά τόσο σε χρόνο όσο και σε χρηματικό κόστος, με αποτέλεσμα η όλη διαδικασία να μη διαρκεί όσο χρειάζεται και με τα απαιτούμενα μέσα, με συνέπεια την επί τροχάδην και συνοπτική εξέταση των χρηματοοικονομικών καταστάσεων (Rezaee, 2002).

Βέβαια, μετά το σκάνδαλο της Enron οι εταιρίες έχουν συμμορφωθεί λίγο – πολύ με τις αρχές και τα πρότυπα διεθνών οργανισμών, όπως το GAAP και ASB. Παρ’ όλα αυτά, οι αλλαγές που συντελέστηκαν με το πόρισμα των χρόνων και την εισβολή της τεχνολογίας ακόμα και στο λογιστικό κύκλωμα, είχαν ως απόρροια το κόστος ελέγχου να υποστεί σημαντική μείωση. Αυτό ώθησε τους ελεγκτές να παρερμηνεύσουν το ρόλο τους και να αδράξουν την ευκαιρία που τους παρείχε η τεχνολογία, μειώνοντας έτσι το επίπεδο της ποιότητας και αποτελεσματικότητας της εργασίας τους.

Ακολουθώς, οι εξωτερικοί ελεγκτές έχουν διευκολυνθεί στο έργο τους και βασίζονται κατά κύριο λόγο στα αποτελέσματα που τους δίνει ο εσωτερικός έλεγχος. Με τον τρόπο αυτό, όμως, εκδηλώνεται μία υπέρμετρη εμπιστοσύνη προς τη Διοίκηση και τους εσωτερικούς ελεγκτές που πολλές φορές μπορεί να παραπλανήσει και να αποκρύψει σκάνδαλα και ατασθαλίες (Crumbley και Αποστόλου, 2001). Αυτό αποτελεί βασική αδυναμία του ελεγκτικού συστήματος, αφού ιδιαίτερα ο εσωτερικός έλεγχος είναι προορισμένος να διερευνά περισσότερο και αποτελεσματικότερα τους κατώτερους υπαλλήλους, παρά τα διοικητικά στελέχη, τα οποία ευθύνονται, ουσιαστικά, στις πιο πολλές περιπτώσεις.

Τέλος, στην παραπάνω κατεύθυνση έχει συμβάλλει και το γεγονός ότι ο σύγχρονος λογιστής δεν ασκεί απλά το λογιστικό επάγγελμα, αλλά έχει αναλάβει πολλούς ρόλους μέσα στην εταιρία, όπως αυτός του χρηματοοικονομικού αναλυτή και του επενδυτικού συμβούλου. Αποτέλεσμα αυτής της μεταβολής είναι να αποκομίζει, πολλές φορές, μεγαλύτερα έσοδα από παρεπόμενες ασχολίες και να μην επιδεικνύει την δέουσα προσοχή κατά τη σύνταξη και τον έλεγχο των οικονομικών καταστάσεων.

Από όλα τα παραπάνω βγάζουμε το συμπέρασμα ότι η εργασία των ελεγκτών κάθε άλλο παρά απλή υπόθεση είναι, καθώς τόσο η έμφυτη αδυναμία τους να ανταποκριθούν στο ρόλο τους όσο και τα συμφέροντα που διακυβεύονται στα πλαίσια της εταιρίας αποτελούν τροχοπέδη στον εντοπισμό του φαινομένου.

6.4 ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ

Σ' αυτό το κεφάλαιο, θα αναφέρουμε τις τεχνικές εκείνες που μπορούν να προσαρμοστούν στα πλαίσια μιας οικονομικής μονάδας τόσο από τους ίδιους τους ελεγκτές προσωπικά όσο και από τη διοίκηση της εταιρίας με σκοπό είτε την καταστολή, δηλαδή τον εντοπισμό των παραπονημένων οικονομικών καταστάσεων είτε την πρόληψη τέτοιου είδους ανεπιθύμητων καταστάσεων.

Καταρχήν, όσον αφορά το ρόλο του ελεγκτή, αυτός οφείλει να ασκεί αντικειμενική κριτική και να είναι αμερόληπτος. Ενώ ο τομέας δράσεως του εσωτερικού ελεγκτή περιορίζεται μέσα στην επιχείρηση της οποίας είναι υπάλληλος, αντίθετα ο τομέας δράσεως του εξωτερικού ελεγκτή είναι ευρύτετος και πολυσχιδής (πιστοποίηση περί της αλήθειας και ακρίβειας των οικονομικών καταστάσεων οποιασδήποτε επιχειρήσεως, κ.λ.π.), γεγονός από το οποίο προήλθε η ανάγκη οργανώσεως του εξωτερικού ελέγχου σε ίδιο ανεξάρτητο λειτούργημα.

Επιπλέον, οφείλει να είναι συνεχώς ενημερωμένος και άπταιστα καταρτισμένος σχετικά με νέες διατάξεις και νόμους που θεσπίζονται από τα αρμόδια όργανα και επιτροπές. Παράλληλα, είναι πολύ βασικά να διαθέτει ευθυκρισία, και να λειτουργεί συνεχώς με κριτική σκέψη, χωρίς να θεωρεί τίποτα δεδομένο και να εντυφά σε βάθος κάθε φορά που διενεργεί τον έλεγχο (forensic fieldwork audit, Rezaee 2002).

Τόσο οι εσωτερικοί ελεγκτές, όσο και οι εξωτερικοί είναι και οι δύο απαραίτητοι, έχουν δε το δικό τους ξεχωριστό ρόλο. Η εργασία των εσωτερικών ελεγκτών δεν μπορεί να αντικατασταθεί από την εργασία των εξωτερικών ελεγκτών, οι οποίοι χρησιμοποιούν τα αποτελέσματα των εσωτερικών ελεγκτών για συμπλήρωμα της δική τους εργασίας. Μεταξύ εσωτερικών και εξωτερικών ελεγκτών πέρα των διαφορών, υπάρχουν και ομοιότητες, όπως το ότι και οι δύο ασχολούνται με τον έλεγχο και χρησιμοποιούν τις ίδιες ελεγκτικές διαδικασίες και τεχνικές. Επίσης, και οι δύο είναι σύμβουλοι.

Από την άλλη, μεταξύ της ομάδας ελέγχου θα πρέπει να υπάρχει άψογη συνεργασία και κατανόηση, σύμπνοια απόψεων και μία κοινή λογική σκέψη ως προς τη διαδικασία του ελέγχου. Με τη συνεχή συζήτηση μεταξύ των μελών της ομάδας επιτρέπεται η ανταλλαγή απόψεων, γνώσεων και εμπειριών που μπορούν να φανούν πολύ χρήσιμες για την αποκάλυψη παραποίησης. Ουσιαστικά θέματα που μπορούν να συζητηθούν είναι σχετικά με τη δομή της επιχείρησης, την πολυπλοκότητά της, το

είδος των συναλλαγών που πραγματοποιεί, το ήθος και την ιστορία τους, τον κλάδο στον οποίο δραστηριοποιείται, το καθεστώς πίεσης μέσα στο οποίο λειτουργεί, ο ρόλος της διοίκησης στα διάφορα θέματα, ο διαχωρισμός καθηκόντων κτλ.

Η συλλογή των πληροφοριών από την ομάδα ελέγχου για την πιθανότητα ουσιαστικών λαθών λόγω παραποίησης περιλαμβάνει τα εξής τρία βήματα, σύμφωνα με τον Evan Maltese (2005):

1. Συστηματική έρευνα της διοίκησης, της επιτροπής ελέγχου, του τμήματος εσωτερικού ελέγχου, καθώς και των άλλων τμημάτων της επιχείρησης. Η ομάδα ελέγχου θα πρέπει να συζητάει τόσο με τους managers όσο και με τα κατώτερα στελέχη, να παρακολουθεί και να καταγράφει τις αντιδράσεις τους σε ύποπτες δραστηριότητες (στο χρηματοοικονομικό και λειτουργικό τμήμα) και ενδεχόμενες απάτες.
2. Γενική ανάλυση χρηματοοικονομικών και μη παραγόντων που περιλαμβάνονται στο Προσάρτημα της εταιρίας.
3. Εντοπισμός και άμεση αναφορά παραγόντων (risk factors) που είναι συνυφασμένοι με το ενδεχόμενο εμφάνισης παραποιημένων οικονομικών καταστάσεων .

Εξάλλου, όπως χαρακτηριστικά αναφέρει το Ελεγκτικό Πρότυπο Νο 99 ‘‘ο εξωτερικός ελεγκτής αν εντοπίσει την παραποίηση σε κάποιο κατώτερο κλιμάκιο θα πρέπει να το αναφέρει αμέσως στο ανάλογο τμήμα της διοίκησης που έχει την εποπτεία του. Ενώ, αν η παραποίηση αφορά διοικητικό στέλεχος ο ελεγκτής θα πρέπει αμέσως να το αναφέρει στην επιτροπή ελέγχου’’.

Από την πλευρά της διοίκησης, τα ανώτερα στελέχη οφείλουν να κατανοήσουν τον κρίσιμο ρόλο του ελεγκτή για την εταιρία και κατ’ επέκταση το κοινωνικό σύνολο και να είναι συνεργάσιμα και ειλικρινή. Φυσικά, εδώ τίθεται θέμα ηθικής, με το οποίο ασχολήθηκαν εκτενώς οι Amat, Blake and Downs (1999), σύμφωνα με τους οποίους ‘‘θα πρέπει να τηρούνται κανόνες ηθικής και δεοντολογίας τόσο κατά τη σύνταξη των οικονομικών καταστάσεων όσο και κατά των έλεγχό τους’’.

Στην αποτροπή δυσάρεστων καταστάσεων θα μπορούσε να συνεισφέρει και η πρόβλεψη μιας σειράς μέτρων από την πλευρά της εταιρίας για την παρεμπόδιση και τον εντοπισμό τους, με μυστικές ή εμπιστευτικές

μεθόδους (fraud vulnerability review, Rezaee 2002), όπως γραφεία ή διορισμένοι ή υπάλληλοι για τη συλλογή παραπόνων και την επίβλεψη ή προστασίας σε εργαζόμενους που έχουν αντιληφθεί το ενδεχόμενο παραποίησης και απλά φοβούνται να εκδηλωθούν επειδή μπορεί να χάσουν τη θέση τους.

Προς την κατεύθυνση αυτή θα συνέβαλε καθοριστικά και η εφαρμογή μιας διαδικασίας αποτίμησης της ηθικής και του βίου των υψηλόβαθμων στελεχών που έχουν πρόσβαση στην ελεγκτική διαδικασία, καθώς και ο συνεχής έλεγχος των ίδιων των ελεγκτών (gamesmanship review, Rezaee 2002).

Αλλά αυτό που κατέχει τη σημαντικότερη θέση στην καταπολέμηση του φαινομένου είναι η άσκηση μιας αποτελεσματικής και άγρυπνης διακυβέρνησης της εταιρίας (vigilant and effective corporate governance, Rezaee 2002). Τα βασικά στελέχη της διακυβέρνησης αυτής είναι το διοικητικό συμβούλιο, η επιτροπή ελέγχου, τα υψηλόβαθμα στελέχη της διοίκησης, οι εσωτερικοί και εξωτερικοί ελεγκτές, ενώ στις μέρες μας στην όλη κυβερνητική πολιτική, η οποία μπορεί να διασφαλίσει την αξιοπιστία, διαφάνεια και εγκυρότητα των Χ/Ο Καταστάσεων και να αποτελέσει τελικά το θεματοφύλακα για επενδυτές, πιστωτές και εργαζομένους της επιχείρησης.

Όσον αφορά το ρόλο του κράτους, είναι απαραίτητη η λήψη μιας σειράς διαδικασιών (enforcement procedures, Rezaee 2002) με σκοπό την τιμωρία στελεχών και επιχειρήσεων που εμπλέκονται σε τέτοιες καταστάσεις. Στόχος θα είναι ο σφραγισμός όσων διέπραξαν την παραποίηση και ο παραδειγματισμός αυτών που επιθυμούν να προβούν σε ανάλογες ενέργειες. Χαρακτηριστικά αναφέρει ο Rezaee (2002) ότι η SEC (Securities Exchange Commission) ειδικά μετά το σκάνδαλο της Enron έλαβε μία σειρά μέτρων. Μεταξύ άλλων ήταν η φυλάκιση των παραβατών ακόμα και με είκοσι χρόνια, διάφορα θεσπίσματα περιορισμών ασφαλείας για τις εταιρίες που εξαπάτησαν το κοινό ακόμα και για πέντε χρόνια μετά την πράξη τους και νέες ποινές για τις δημόσιες επιχειρήσεις που εξαπάτησαν τους επενδυτές τους για χρονικό διάστημα μεγαλύτερο ακόμα και των εικοσιπέντε ετών.

Ωστόσο, με βάση την παραπάνω ανάλυση παραμένει ακόμα το ερώτημα ‘‘αν όντως υπάρχει ή μπορεί να υπάρξει λύση;’’ Σαφή απάντηση δεν μπορούμε να δώσουμε. Απλά να ελπίσουμε ότι στο μέλλον αυτό που θα επικρατήσει στην

γενικότερη φιλοσοφία μιας επιχείρησης, από τον πιο απλό εργαζόμενο της μέχρι και το πιο υψηλόβαθμο διοικητικό στέλεχος είναι να συνειδητοποιήσουν όλοι το γεγονός ότι η παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων συνιστά έγκλημα με πολυδιάστατες οικονομικές, κοινωνικές, πολιτικές, νομικές και ηθικές προεκτάσεις και επομένως χρειάζεται υπευθυνότητα και ηθικός προβληματισμός (Amat, Blake and Downs,1999).

7. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

7.1 ΓΕΝΙΚΑ

Στο κεφάλαιο αυτό θα αναλύσουμε τη μέθοδο που χρησιμοποιήσαμε, καθώς επίσης και τα κυρίαρχα συστατικά πάνω στα οποία βασίστηκε η έρευνά μας.

Συγκεκριμένα, επιλέξαμε 45 ελληνικές επιχειρήσεις, εισηγμένες στο Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών (ΧΑΑ) από διάφορους κλάδους. Πρόκειται, δηλαδή, για ορισμένες από τις μεγαλύτερες και σπουδαιότερες εταιρίες που δραστηριοποιούνται στα πλαίσια της ελληνικής αγοράς και το γεγονός αυτό προσδίδει ακόμα μεγαλύτερη σημασία στη μελέτη μας.

Όσο αναφορά τους κλάδους στους οποίους δραστηριοποιούνται αυτές, είναι οι εξής:

- I. Βιομηχανικά Προϊόντα και Υπηρεσίες
- II. Εμπόριο
- III. Κατασκευαστικές (Τεχνικές)
- IV. Προσωπικά και οικιακά Αγαθά
- V. Ταξίδια και Αναψυχή
- VI. Τρόφιμα και Ποτά και Αναψυκτικά
- VII. Υγεία

Από τις παραπάνω επιχειρήσεις επιλέξαμε να συγκεντρώσουμε τόσο τους Ισολογισμούς του όσο και τις Καταστάσεις Αποτελεσμάτων Χρήσεως και για το έτος 2008, όπως οι καταστάσεις αυτές δημοσιεύτηκαν σε εφημερίδες και στα ετήσια δελτία τύπου της κάθε εταιρίας.

Στο σημείο αυτό, θα πρέπει να τονίσουμε το γεγονός ότι η έρευνά μας είναι βασισμένη σε αντίστοιχη του Σπαθή (2002), με βάση την οποία επιλέχθηκαν 38 επιχειρήσεις με παραπονημένες και 38 χωρίς παραπονημένες οικονομικές καταστάσεις και στη συνέχεια κατατάχθηκαν στις ανάλογες κατηγορίες με ποσοστό ακρίβειας που ξεπερνάει το 84%, γεγονός που φανερώνει την αξιοπιστία και ακρίβεια του συγκεκριμένου μοντέλου. Το τελευταίο βασίστηκε στην επιλογή 10

χρηματοοικονομικών μεταβλητών – δεικτών και στη μέθοδο της λογιστικής παλινδρόμησης (logit regression).

Οι δείκτες που υπολογίσαμε για την έρευνα, λοιπόν, είναι οι εξής:

1. ΣΥ / ΙΚ: Σύνολο Υποχρεώσεων / Ίδια Κεφάλαια
2. ΠΩΛ / ΣΕ: Πωλήσεις / Σύνολο Ενεργητικού
3. ΚΚ / ΠΩΛ: Καθαρά Κέρδη / Πωλήσεις
4. ΑΠΑΙΤ / ΠΩΛ: Απαιτήσεις / Πωλήσεις
5. ΚΚ / ΣΕ: Καθαρά Κέρδη / Σύνολο Ενεργητικού
6. ΚΚΙΝ / ΣΕ: Κεφάλαιο Κίνησης / Σύνολο Ενεργητικού
7. ΜΚ / ΣΕ: Μικτά Κέρδη / Σύνολο Ενεργητικού
8. ΑΠΟΘ / ΠΩΛ: Αποθέματα / Πωλήσεις
9. ΣΥ / ΣΕ: Σύνολο Υποχρεώσεων / Σύνολο Ενεργητικού
10. Ζ: Z-score του Atman (δείκτης οικονομικής δυσχέρειας)

Έπειτα, για κάθε εταιρία “τρέξαμε” το μοντέλο στο Πρόγραμμα “MS Excel” δύο φορές, με χρήση ή μη του δείκτη Z-score του Atman. Το αποτέλεσμα που προκύπτει κάθε φορά μας δίνει την πιθανότητα μία εταιρία να έχει παραποιήσει ή όχι τις οικονομικές της καταστάσεις για το συγκεκριμένο έτος.

Ακολούθως, συγκεντρώσαμε τις εκθέσεις – πιστοποιητικά Ορκωτών Ελεγκτών και προσπαθήσαμε να συνδέσουμε την πιθανότητα παραποίησης με το είδος των σχολίων, δηλαδή τις πιθανές μορφές που μπορεί να λάβει η παραποίηση (όπως την εξετάσαμε και κατά την επισκόπηση της βιβλιογραφίας). Για να το επιτύχουμε αυτό προτιμήσαμε να μελετήσουμε τις εταιρίες ανά κλάδο.

7.2 ΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ / ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ ΤΟΥ ΜΟΝΤΕΛΟΥ

Στο σημείο αυτό οφείλουμε να αναφέρουμε λίγα λόγια για τους δείκτες.

- ❖ Όσο αναφορά το πρώτο μοντέλο, όπου δε θα χρησιμοποιήσουμε το Z-score του Atman, θα χρειαστούμε τους δείκτες:

ΚΚ / ΣΕ: Καθαρά Κέρδη / Σύνολο Ενεργητικού

ΚΚΙΝ / ΣΕ: Κεφάλαιο Κίνησης / Σύνολο Ενεργητικού

ΑΠΟΘ / ΠΩΛ: Αποθέματα / Πωλήσεις

Έτσι θα λάβει τη μορφή:

$$1,25 + 2,252 * (\text{ΑΠΟΘ}/\text{ΠΩΛ}) - 33,029 * (\text{ΚΚ}/\text{ΣΕ}) - 6,878 * (\text{ΚΚΙΝ}/\text{ΣΕ})$$

- ❖ Ενώ, όσο αφορά το δεύτερο μοντέλο, θα χρησιμοποιήσουμε τους δείκτες:

ΑΠΟΘ / ΠΩΛ: Αποθέματα / Πωλήσεις

ΣΥ / ΣΕ: Σύνολο Υποχρεώσεων / Σύνολο Ενεργητικού

Z: Z-score του Atman (Z)

Έτσι θα λάβει τη μορφή:

$$0,23 + 2,659 * (\text{ΑΠΟΘ}/\text{ΠΩΛ}) + 6,685 * (\text{ΣΥ}/\text{ΣΕ}) - 3,327 * (\text{Z})$$

Η επιλογή των παραπάνω δεικτών αλλά και συντελεστών των δύο συναρτήσεων, φυσικά, δεν είναι τυχαία, αλλά βασίζεται μάλιστα στη σχετική έρευνα του Σπαθή (2002), ο οποίος προβαίνοντας στα ανάλογα t-tests, απέδειξε ότι οι αριθμοδείκτες αυτοί έχουν τη μεγαλύτερη επιρροή στο αποτέλεσμα. Η επιλογή τους μάλιστα έγινε με σκοπό να αποφευχθεί η μεγάλη συσχέτιση που υπάρχει μεταξύ των διαφόρων δεικτών (πολυσυγγραμικότητα) και συνεπώς η επανάληψη πληροφοριών, που θα καθιστούσαν το μοντέλο λιγότερο ακριβές.

ΚΑΘΑΡΑ ΚΕΡΔΗ / ΣΥΝΟΛΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ

Όσον αφορά τον πρώτο δείκτη, αυτός ονομάζεται και δείκτης αποδοτικότητας συνολικών κεφαλαίων. Ο δείκτης αυτός μας δείχνει σε % τον βαθμό αξιοποίησης των Συνολικών Κεφαλαίων, την ικανότητα δηλαδή του επιχειρηματία να αξιοποιεί τα Συνολικά Κεφάλαια (λεφτά των Συνεταίρων, Δάνεια από τράπεζες, Πίστωση από Προμηθευτές κ.λπ.) και να παράγει από αυτά Καθαρά Κέρδη. Όσο μεγαλύτερο το ποσοστό τόσο καλύτερα. Μετράται η αποδοτικότητα μιας επιχειρήσεως, η δυναμικότητα των κερδών της και η ικανότητα της διοικήσεως της. Με άλλα λόγια ο αριθμοδείκτης αποδοτικότητας μετρά το βαθμό επιτυχίας ή αποτυχίας μιας επιχειρήσεως σε δεδομένη χρονική περίοδο.

Συνεπώς, αποκτά ιδιαίτερη σημαντικότητα για το σχεδιασμό της μελλοντικής δράσης της μονάδας, την εξαγορά της κλπ, ενώ δεν πρέπει να αγνοείται το γεγονός ότι σε ορισμένες περιόδους, ο στόχος της επιχείρησης μπορεί να ξεφεύγει από την ενίσχυση της απόδοσής της και τη μεγιστοποίηση δηλαδή του δείκτη και να αφορά για παράδειγμα την αύξηση του μεριδίου αγοράς ή την είσοδο σε νέα αγορά, την υλοποίηση ενός επενδυτικού σχεδίου, την προσέκλυση των πελατών κ.α.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΚΙΝΗΣΗΣ / ΣΥΝΟΛΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ

Ο δείκτης αυτός, αποτελεί ένα εναλλακτικό μέτρο εκτίμησης της ρευστότητας μιας επιχειρήσεως δηλαδή της δυνατότητας καλύψεως των βραχυπρόθεσμων υποχρεώσεων. Δίνει μία εκτίμηση του ποσοστού των εναπομεινάντων κυκλοφοριακών ενεργητικών στοιχείων. Υψηλές τιμές του δείκτη αποτελούν καλή ένδειξη, ενώ οι χαμηλές τιμές αποδεικνύουν την ύπαρξη υψηλών βραχυπρόθεσμων υποχρεώσεων οι οποίες ροκανίζουν το διαθέσιμο κεφάλαιο κίνησης.

Μας πληροφορεί, για το ποσοστό που κατέχει στο σύνολο ενεργητικού το κεφάλαιο κίνησης, μας πληροφορεί ουσιαστικά για το γεγονός ότι οι εταιρίες που διαθέτουν πολύ μικρό κεφάλαιο κίνησης αντιμετωπίζουν έντονο πρόβλημα ρευστότητας, με συνέπεια να προβαίνουν στις σχετικές ενέργειες παραποίησης των οικονομικών τους καταστάσεων, ώστε να τις εμφανίσουν ωραιοποιημένες.

ΑΠΟΘΕΜΑΤΑ / ΠΩΛΗΣΕΙΣ

Ο αριθμοδείκτης αυτός είναι ουσιαστικά ο δείκτης ταχύτητας κυκλοφορίας των αποθεμάτων (Πωλήσεις / Αποθέματα), αλλά με αντεστραμμένους τους όρους. Επειδή τα αποθέματα αποτελούν την σπονδυλική στήλη του κεφαλαίου κινήσεως των εταιριών, ενδιαφέρει άμεσα τη διοίκηση η δυνατότητα μετατροπής τους σε χρηματικά μέσα, ώστε να διατηρείται πάντοτε ο επιθυμητός βαθμός ρευστότητας. ο αριθμοδείκτης αυτός πολλαπλασιαζόμενος επί 12 δίνει το χρόνο σε μήνες, ενώ πολλαπλασιαζόμενος επί 360 δίνει το χρόνο σε ημέρες.

Με εξαίρεση τις περιπτώσεις των πολύ μικρών ή πολύ μεγάλων αποθεμάτων, που οφείλονται σε ανώμαλες συνθήκες της αγοράς, η διατήρηση στην επιχείρηση ενός λογικού μεγέθους αποθεμάτων θα πρέπει να αποτελεί το βασικό μέλημα μιας συνετής επιχείρησης. Αυτό σημαίνει ότι επιχειρήσεις που συνηθίζουν να παραποιούν τις οικονομικές καταστάσεις διατηρούν μεγαλύτερα αποθέματα και συνεπώς παρουσιάζουν υψηλή τιμή του συγκεκριμένου δείκτη.

ΣΥΝΟΛΙΚΕΣ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ / ΣΥΝΟΛΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ

Ο δείκτης αυτός είναι ένας άλλος ενδεικτικός της οικονομικής ρευστότητας της επιχείρησης, καθώς εκφράζει τις συνολικές υποχρεώσεις που έχει αυτή, βραχυπρόθεσμες και μακροπρόθεσμες, ως ποσοστό του συνόλου ενεργητικού της. Όπως μπορούμε να καταλάβουμε, επιχειρήσεις που παρουσιάζουν μεγάλη τιμή του συγκεκριμένου δείκτη είναι πολύ πιθανό να μην μπορούν να ανταποκριθούν στις υποχρεώσεις τους έναντι όχι μόνο προμηθευτών, πιστωτών, τραπεζών και τρίτων γενικότερα (γραμμάτια πληρωτέα, βιομηχανικά και ενυπόθηκα δάνεια), αλλά και έναντι του ίδιου του προσωπικού και των μετοχών τους (μισθοί οφειλόμενοι, μερίσματα οφειλόμενα).

Z – SCORE TOY ALTMAN

Ο Altman (1968) ήταν ο πρώτος που πρότεινε την ταξινόμηση των εταιριών σε πτωχευμένες και μη, με βάση τον διαδοχικό υπολογισμό και συνδυασμό περισσότερων του ενός αριθμοδεικτών σε ένα συνδυαστικό Z score.

Το υπόδειγμα Z score αποτελεί προϊόν γραμμικής ανάλυσης στην οποία 5 δείκτες σταθμίζονται και αθροίζονται σε ένα συνολικό σκορ το οποίο αποτελεί και την βάση για την ταξινόμηση των εταιριών σε αποτυχημένες και μη. Πιο συγκεκριμένα οι επιμέρους δείκτες είναι οι εξής:

- X1= κεφάλαιο κίνησης / σύνολο ενεργητικού
- X2= παρακρατούμενα κέρδη / σύνολο ενεργητικού
- X3= κέρδη προ φόρων και τόκων / σύνολο ενεργητικού
- X4=χρηματιστηριακή αξία μετοχών / σύνολο ενεργητικού
- X5= πωλήσεις / σύνολο ενεργητικού

Έτσι ο δείκτης Z διαμορφώνεται ως εξής:

$$Z = 1,2 * (X1) + 1,4 * (X2) + 3,3 * (X3) + 0,6 * (X4) + 1 * (X5).$$

Σύμφωνα με τον Altman εταιρίες που έχουν Z score πάνω από 3,00 θεωρούνται υγιείς, ενώ όσες έχουν κάτω από 1,80 αντιμετωπίζουν ή θα αντιμετωπίσουν με σημαντικές πιθανότητες (80-90%) ενδεχόμενο πτώχευσης μέσα στα επόμενα δύο χρόνια. Εταιρίες των οποίων το συγκεκριμένο κριτήριο βρίσκεται ανάμεσα στο διάστημα 1,81 και στο 2,70 έχουν αρκετές πιθανότητες μέσα στα επόμενα δύο χρόνια από τη δημοσίευση του ισολογισμού τους να βρεθούν σε οικονομική δυσχέρεια. Τέλος, εταιρίες των οποίων ο δείκτης Z κυμαίνεται από 2,71 έως 2,99 πρέπει να λάβουν μέτρα ώστε να αποφύγουν μελλοντικά οικονομικά προβλήματα.

Τέλος, όσο αναφορά το δείκτη αυτό, ο Σπαθής (2002) επισημαίνει ότι καθιστά το μοντέλο μας πιο ακριβές και συνεπώς θα αναμένουμε να μας δίνει μεγαλύτερη πιθανότητα παραποίησης, κάτι ωστόσο που πολλές φορές δε θα συμβεί, διότι το συγκεκριμένο μοντέλο έχει κατασκευαστεί με σκοπό να εφαρμοστεί αποκλειστικά σε βιομηχανικές μόνο επιχειρήσεις, ενώ στη δική μας έρευνα διαθέτουμε εταιρίες διαφόρων κλάδων.

8. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

8.1 ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΑΝΑ ΚΛΑΔΟ

Στο κεφάλαιο αυτό θα παρουσιάσουμε τα αποτελέσματα της μελέτης μας με τη βοήθεια πινάκων, καθέννας από τους οποίους αντιπροσωπεύει κάθε κλάδο ξεχωριστά.

❖ Βιομηχανικά Προϊόντα και Υπηρεσίες

ΕΤΑΙΡΙΕΣ	2008	2008
	ΧΩΡΙΣ Z-SCORE	ΜΕ Z-SCORE
Βιομηχανικά Προϊόντα και Υπηρεσίες	P	P
ΒΙΟΧΑΛΚΟ	9,42%	2,30%
ΒΟΓΙΑΤΖΟΓΛΟΥ SYSTEMS S.A	1,66%	3,41%
ΔΕΗ	2,40%	3,99%
ΕΔΡΑΣΗ – ΨΑΛΛΙΔΑΣ	10,30%	34,90%
ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΚΑΛΩΔΙΑ Α.Ε	0,86%	2,38%
ΕΜΠΟΡΙΚΟΣ ΔΕΣΜΟΣ	81,60%	96,20%
ΕΤΜΑ	57,00%	19,60%
ΙΧΘΥΟΤΡΟΦΕΙΑ ΣΕΛΟΝΤΑ Α.Ε.Γ.Ε	33,00%	26,30%
ΚΕΡΑΜΕΙΑ – ΑΛΛΑΤΙΝΗ	10,00%	27,40%
ΜΕΤΚΑ Α.Ε	5,73%	4,07%
ΝΕΩΡΙΟΝ	11,00%	33,60%
ΠΕΡΣΕΥΣ	11,60%	40,00%
ΧΑΛΥΒΔΟΦΥΛΛΩΝ	24,00%	10,26%
FLEXOPACK	0,55%	0,46%
FRIGOGLASS	4,19%	2,31%
INTRAKAT	3,68%	1,79%
SAOS FERRIES	81,50%	15,82%
S & B	2,27%	1,94%
Μ.Ο. ΕΤΑΙΡΙΩΝ ΚΛΑΔΟΥ	19,49%	18,15%

Όπως μπορούμε να διαπιστώσουμε από τον παραπάνω πίνακα, επιλέξαμε δεκαοκτώ εταιρίες, αντιπροσωπευτικές του κλάδου. Η πιθανότητα οι συγκεκριμένες εταιρίες να έχουν παραποιήσει τις οικονομικές τους καταστάσεις κυμαίνεται στο 50% (δηλαδή οι μισές εταιρίες του συγκεκριμένου κλάδου).

Τη μεγαλύτερη πιθανότητα παραποίησης τη δίνει ο ΕΜΠΟΡΙΚΟΣ ΔΕΣΜΟΣ και αυτό είναι φυσιολογικό, καθώς για το έτος 2008 παρουσιάζει ζημίες. Επιπλέον, κοινό χαρακτηριστικό των εταιριών είναι ο αυξημένος δείκτης ΣΥ/ΣΕ, ο οποίος κυμαίνεται κοντά στο 0,70 και αυτό σημαίνει ότι οι υποχρεώσεις τους φτάνουν στο 70% του ύψους του ενεργητικού τους. Επίσης, ιδιαίτερα χαμηλές είναι και οι τιμές του z-score για σχεδόν όλες τις επιχειρήσεις και αυτό αποτελεί ενδεικτικό προβλήματος ρευστότητας που αντιμετωπίζουν.

Η εταιρία ΠΕΡΣΕΥΣ παρουσιάζει χαμηλά κέρδη για το συγκεκριμένο έτος (χαμηλός δείκτης ΚΚ/ΣΕ) και είναι λογικό να θέλει να διατηρήσει τη φήμη της και την αξιοπιστία της απέναντι στους επενδυτές.

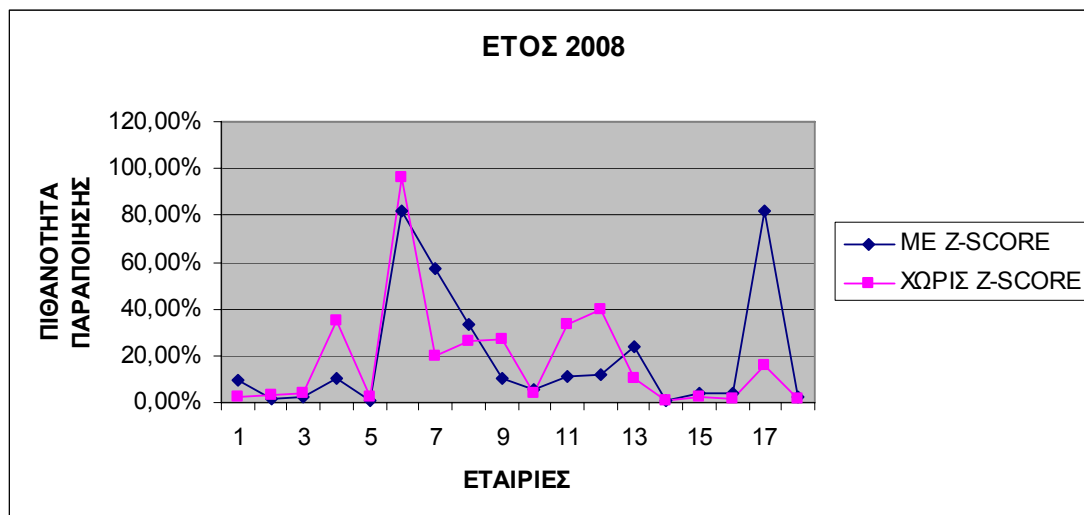
Η ΚΕΡΑΜΕΙΑ-ΑΛΛΑΤΙΝΗ στη χρήση 2008 είχε μηδενικό κύκλο εργασιών και η συνέχιση της δραστηριότητας της, εξαρτάται από το χρονοδιάγραμμα αξιοποίησης της ακίνητης περιουσίας της.

Κατά τη λήξη της κλειόμενης χρήσεως στην εταιρία SAOS υπήρχαν ληξιπρόθεσμες και σε καθυστέρηση οφειλές των εταιριών του Ομίλου. Επιπλέον, κατά την κλειόμενη χρήση, πλείστες των εταιριών του Ομίλου, κατέθεσαν αίτηση ανοίγματος της διαδικασίας εκούσιας συνδιαλλαγής με τους πιστωτές τους, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 99 του Ν.3588/2007. Τα γεγονότα αυτά, σε συνδυασμό με την εμφάνιση συσσωρευμένων ζημιών, τις πιθανές επιπτώσεις, καθιστούν αβέβαιη τη δυνατότητα της Εταιρίας και του Ομίλου να συνεχίσουν την ομαλή λειτουργία τους στο μέλλον, αν δεν ληφθούν εγκαίρως τα προσήκοντα μέτρα.

Απ' όλες τις εταιρίες του κλάδου διαφέρει η FLEXOPACK, η οποία εμφανίζει όχι μόνο αυξημένη κερδοφορία, αλλά και ικανοποιητικό ύψος κεφαλαίου κίνησης, που είναι απαραίτητο για την κάλυψη των τρεχουσών υποχρεώσεων της.

Όσον αφορά τις παρατηρήσεις των πιστοποιητικών των ορκωτών ελεγκτών, η πιο συνηθισμένη μορφή παραποίησης είναι στο λογαριασμό ‘‘Απαιτήσεις από πελάτες’’ του Ομίλου περιλαμβάνεται απαίτηση από πελάτη θυγατρικής εταιρίας που έχει υπαχθεί στην διαδικασία συνδιαλλαγής.

Ακόμα, θα πρέπει να επισημάνουμε το γεγονός ότι σε όλες σχεδόν τις επιχειρήσεις παρατηρείται το φαινόμενο ότι οι φορολογικές δηλώσεις για τη χρήση 2008 δεν έχουν εξεταστεί από τις φορολογικές αρχές, με συνέπεια να υπάρχει το ενδεχόμενο επιβολής πρόσθετων φόρων και προσαυξήσεων κατά το χρόνο που θα εξεταστούν και θα οριστικοποιηθούν.

❖ Εμπόριο

ΕΤΑΙΡΙΑΣ	2008	2008
	ΧΩΡΙΣ Z-SCORE	ME Z-SCORE
Εμπόριο	P	P
ΑΛΥΣΙΔΑ	12,23%	23,89%
ΒΑΣΙΛΟΠΟΥΛΟΣ	0,82%	3,62%
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ	0,66%	1,67%
ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΑΦΟΡΟΛΟΓΗΤΩΝ ΕΙΔΩΝ Α.Ε	3,70%	3,01%
ΜΠΙΕΝΡΟΥΜΠΗ	16,40%	41,00%
ΣΦΑΚΙΑΝΑΚΗΣ	0,47%	1,83%
ALTEC	36,22%	25,90%
MICROLANDS COMPUTERS	30,42%	38,27%
SANYO	23,60%	59,00%
SPRIDERS STORES A.E	2,61%	1,67%
REVOIL	0,08%	25,74%
VARDAS	0,86%	3,31%
Μ.Ο. ΕΤΑΙΡΙΩΝ ΚΛΑΔΟΥ	10,67%	19,08%

Λόγω του μεγάλου αριθμού των εταιριών που δραστηριοποιούνται στον συγκεκριμένο κλάδο επιλέξαμε δώδεκα από αυτές, ώστε να αποτελούν αντιπροσωπευτικό δείγμα του εμπορικού τομέα.

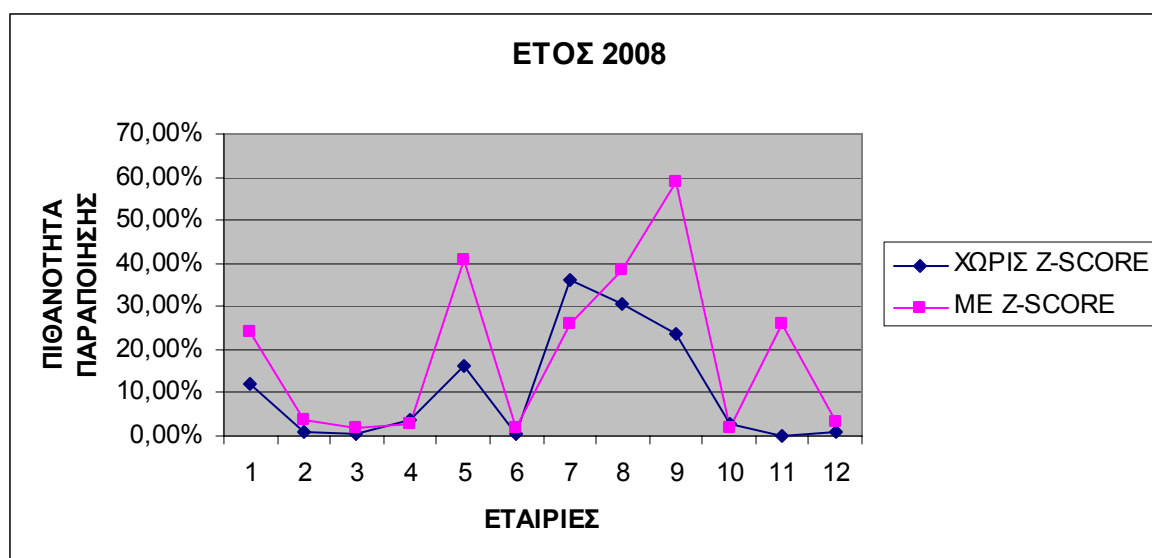
Όπως παρατηρούμε από τον παραπάνω πίνακα η MICROLANDS COMPUTERS αντιμετωπίζει πρόβλημα ρευστότητας, το οποίο συνδέεται με καθαρές

ζημίες, σε αντίθεση με την SPRIDERS STORES A.E. η οποία παρουσιάζει υψηλά κέρδη και ικανοποιητικά επίπεδα κεφαλαίου κίνησης.

Τα αποθέματα της SANYO είναι μηδενικά, γιατί ο Όμιλος θεώρησε ότι το κόστος των αποθεμάτων δεν θα είναι ανακτήσιμο λόγω του ότι η τιμή πώλησης τους έχει μειωθεί και έτσι προχώρησε σε πρόβλεψη υποτίμησης μειώνοντας την αξία τους.

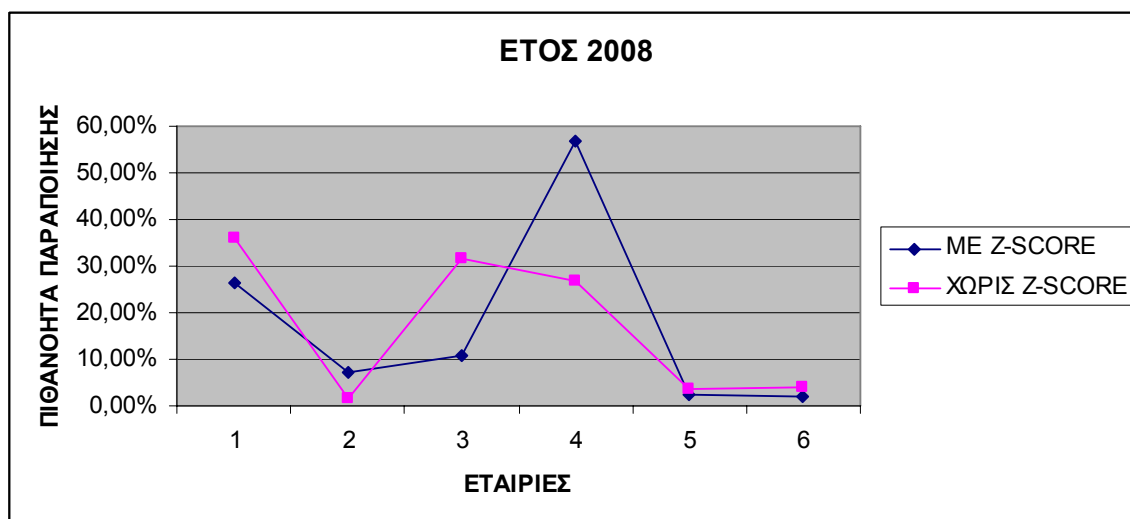
Μάλιστα, οι εταιρίες που έχουν τη μεγαλύτερη πιθανότητα να παραποιήσουν τις οικονομικές τους καταστάσεις είναι οι δύο εταιρίες συστημάτων πληροφορικής και επικοινωνιών, καθώς και η SANYO.

Όσο αναφορά τις σχετικές παρατηρήσεις, μπορούμε να επισημάνουμε τις συνήθεις προσπάθειες των εταιριών να μη σχηματίζουν προβλέψεις ή να σχηματίζουν μικρότερες από αυτές που είχαν ως εκείνη τη χρήση δημιουργήσει. Η εταιρία SANYO εμφανίζει αρνητικά τα Ίδια Κεφάλαια των θυγατρικών εταιριών του Ομίλου, και για τις οποίες συντρέχουν οι προϋποθέσεις εφαρμογής των διατάξεων του άρθρου 48 του Κ.Ν. 2190/20 και επιβάλλεται να ληφθούν τα ανάλογα μέτρα ώστε να αρθούν οι προϋποθέσεις εφαρμογής του άρθρου αυτού.

❖ Κατασκευαστικές (Τεχνικές)

ΕΤΑΙΡΙΕΣ	2008	2008
	ΧΩΡΙΣ Z-SCORE	ΜΕ Z-SCORE
Κατασκευαστικές-Τεχνικές	P	P
ALMA ATTERMON	26,30%	36,10%
J&B ΑΒΑΞ Α.Ε.	7,17%	1,42%
ΓΕΝΕΡ	11,00%	31,60%
ΕΛΛΑΚΤΩΡ Α.Ε.	56,70%	26,80%
ΗΡΑΚΛΗΣ	2,34%	3,67%
ΜΗΧΑΝΙΚΗ Α.Ε.	1,84%	4,08%
Μ.Ο. ΕΤΑΙΡΙΩΝ ΚΛΑΔΟΥ	17,56%	17,28%

Πρόκειται εξαιρετικά για ένα ιδιόρρυθμο αποτέλεσμα. Όπως μπορούμε διαπιστώσουμε, λοιπόν έχουμε ιδιαίτερα ικανοποιητικά νούμερα, παρά την κακή εικόνα που παρουσιάζει ο κλάδος τελευταία. Αυτό οφείλεται στη λειτουργία των δύο μεγάλων επιχειρήσεων του κλάδου, της ΗΡΑΚΛΗΣ και της ΜΗΧΑΝΙΚΗΣ Α.Ε. που συμπαρασύρουν τα νούμερα προς τα κάτω.

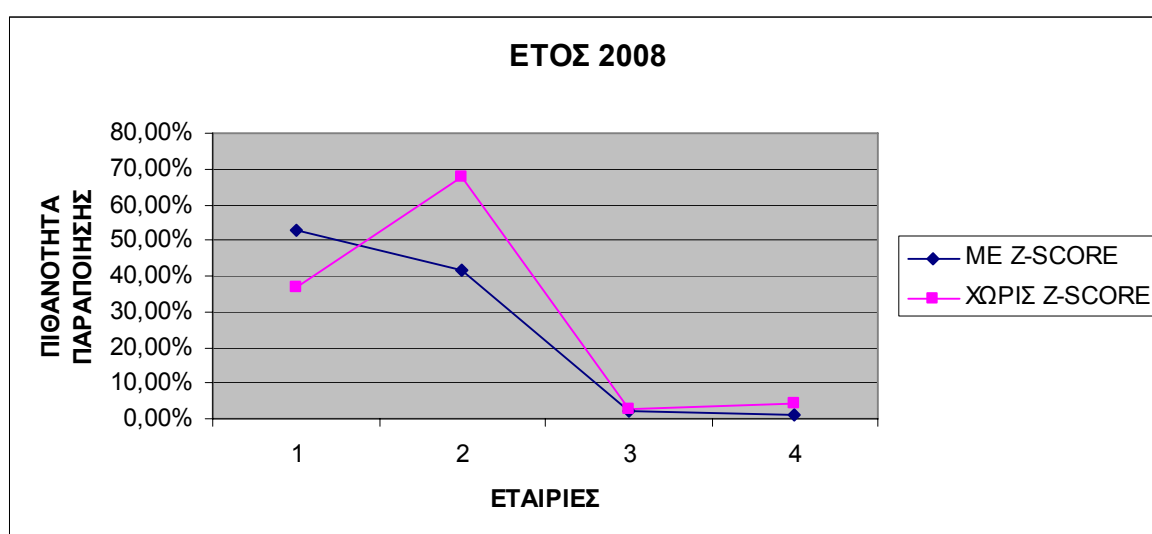
Ωστόσο, εντύπωση προκαλούν τα ποσοστά της ΓΕΝΕΡ, αφού οι δύο μέθοδοι δίνουν μεγάλη απόκλιση στο αποτέλεσμα. Το παράδειγμά της μπορεί να εξηγηθεί τόσο από τις παρατηρήσεις που εμπεριέχονται στην έκθεση του ορκωτού ελεγκτή και αφορούν στους λογαριασμούς “Πελάτες” και “Χρεώστες Διάφοροι” όπου περιλαμβάνονται ακίνητα υπόλοιπα, στις ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις του Ομίλου προς τράπεζες και λοιπούς πιστωτές, όσο και στον υψηλό δείκτη ΣΥ/ΣΕ.

Άλλες παρατηρήσεις που προκαλούν αίσθηση είναι της εταιρίας ALMA, όπου δεν κατέστη δυνατή η επιβεβαίωση εσόδων και αποτελεσμάτων μετά φόρων που αφορούν την κλειόμενη χρήση και προέρχεται από την εκμετάλλευση θυγατρικών πλειοκτητριών εταιριών εξωτερικού διότι μέχρι το πέρας του ελέγχου δεν τέθηκαν υπόψη τα λογιστικά βιβλία των εν λόγω θυγατρικών εταιριών.

Όσο αναφορά στις σχετικές παρατηρήσεις στις εκθέσεις των ορκωτών, αυτές μπορούμε να πούμε ότι επικεντρώνονται στο μη σχηματισμό προβλέψεων για επισφαλείς και επίδικες απαιτήσεις, για ενδεχόμενα φορολογικά πρόστιμα, με σκοπό να μειώσουν τα φορολογητέα τους κέρδη.

❖ Προσωπικά και Οικιακά Αγαθά

ΕΤΑΙΡΙΕΣ	2008	2008
	ΧΩΡΙΣ Z-SCORE	ΜΕ Z-SCORE
Προσωπικά και Οικιακά Αγαθά	P	P
ΕΝΩΜΕΝΗ ΚΛΩΣΤΟΥΦΑΝΟΥΡΓΙΑ	52,80%	36,70%
ΚΛΩΝΑΤΕΞ	41,80%	67,50%
ELMEC SPORTS	1,94%	2,91%
FOLLI-FOLLIE	0,99%	4,20%
Μ.Ο. ΕΤΑΙΡΙΩΝ ΚΛΑΔΟΥ	24,38%	27,83%

Στις 31.12.2008 η ΚΛΩΝΑΤΕΞ δεν έχει αποθέματα λόγω διακοπής στις 25.05.2007 της ενοποίησης της Α.Ε. ΕΝΩΜΕΝΗ ΚΛΩΣΤΟΥΦΑΝΤΟΥΡΓΙΑ την οποία αποκλειστικά αφορούσαν.

Τα ίδια Κεφάλαια της ΕΝΩΜΕΝΗ ΚΛΩΣΤΟΥΦΑΝΤΟΥΡΓΙΑΣ έχουν καταστεί αρνητικά και επιβάλλεται να ληφθούν τα προσήκοντα μέτρα για την αποκατάσταση της κεφαλαιακής επάρκειας.

Εξαιρέση αποτελούν οι δύο τελευταίες εταιρίες (ELMEC SPORTS και FOLLI-FOLLIE) που ρίχνουν σημαντικά το μέσο όρο και αυτό δείχνει ότι δεν αντιμετωπίζουν κανένα πρόβλημα βιωσιμότητας και οικονομικής δυσχέρειας. Αυτό ίσως να οφείλεται και στην εμπορική δραστηριότητα των εταιριών.

Οι παρατηρήσεις που εμφανίζονται και εδώ είναι λίγο πολύ ίδιες μεταξύ των εταιριών ΚΛΩΝΑΤΕΞ και ΕΝΩΜΕΝΗ ΚΛΩΣΤΟΥΦΑΝΤΟΥΡΓΙΑ και αναφέρονται στις υποχρεώσεις προς τους προμηθευτές, Δημόσιο και λοιπούς πιστωτές της εταιρίας όπου περιλαμβάνονται και ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις και προτείνονται μέτρα για την αποκατάσταση της ρευστότητας των εταιριών και τη διασφάλιση της βιωσιμότητας τους.

❖ Ταξίδια και Αναψυχή

ΕΤΑΙΡΙΕΣ	2008	2008
	ΧΩΡΙΣ Z-SCORE	ΜΕ Z-SCORE
Ταξίδια και Αναψυχή	P	P
ΑΕΡΟΠΟΡΙΑ ΑΙΓΑΙΟΥ	2,53%	3,03%
ΝΑΥΤΙΛΙΑΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΛΕΣΒΟΥ	55,60%	76,20%
Μ.Ο. ΕΤΑΙΡΙΩΝ ΚΛΑΔΟΥ	29,07%	39,62%

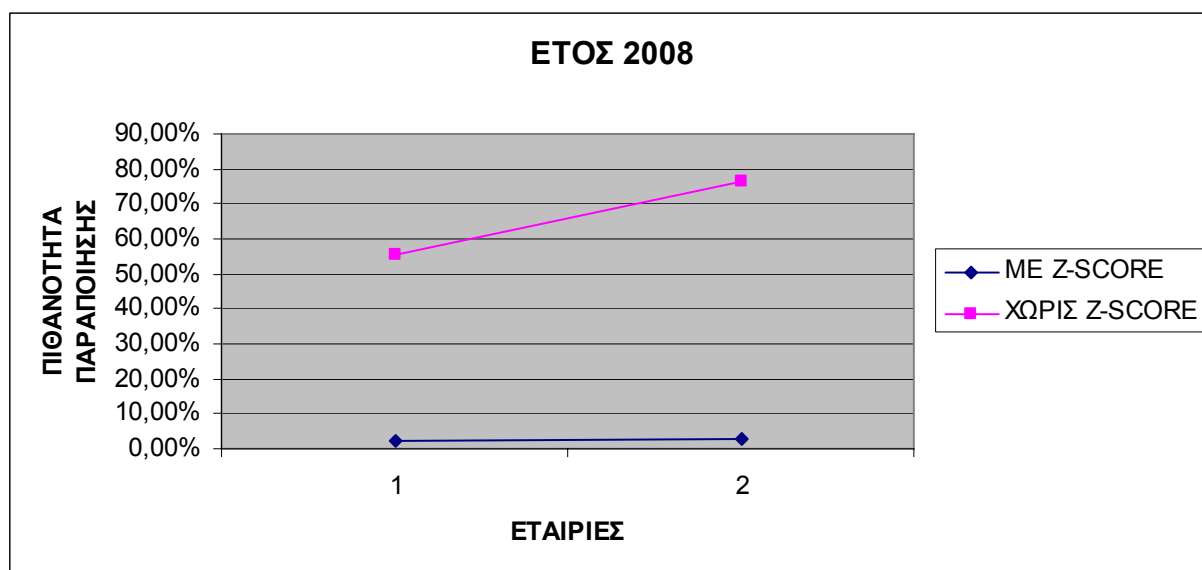
Για το συγκεκριμένο κλάδο έχουμε επιλέξει δύο από τις μεγαλύτερες εταιρίες του κλάδου.

Συγκεκριμένα, η ΝΑΥΤΙΛΙΑΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΛΕΣΒΟΥ παρουσιάζει πιθανότητα παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων, γεγονός που οφείλεται τόσο στις ζημιές που εμφανίζει, του χαμηλού δείκτη των κεφαλαίων κίνησης (δείκτης ΚΚΙΝ/ΣΕ) που αδυνατεί να καλύψει τις συνολικές υποχρεώσεις της (δείκτης ΣΥ/ΣΕ).

Σχετικά με τις ενέργειες επινοητικής λογιστικής, η εταιρία αυτή προσπαθεί να εμφανίσει βελτιωμένο τον Ισολογισμό και τα Αποτελέσματα Χρήσης της, με το μη σχηματισμό προβλέψεων για επισφαλείς απαιτήσεις και με τη διενέργεια των αποσβέσεων, με μικρότερους συντελεστές. Ταυτόχρονα, δεν αποτιμά στη σωστή τιμή συμμετοχές και μετοχές, ενώ βελτιώνουν την εικόνα του Ισολογισμού μεταφέροντας Διαφορές Αναπροσαρμογής στα κέρδη εις νέο

Η ΑΕΡΟΠΟΡΙΑ ΑΙΓΑΙΟΥ, διατηρεί μικρό όγκο αποθεμάτων και αποτιμώνται στη χαμηλότερη τιμή και η ρευστότητά της κρίνεται ικανοποιητική για να αντεπεξέλθει στις τρέχουσες ανάγκες της.

Όσο αφορά τις παρατηρήσεις του ορκωτού ελεγκτή, μεγάλη προσοχή πρέπει να δοθεί στους “Πελάτες- Λοιπές απαιτήσεις” και στις “Συναλλαγές με συνδεδεμένα μέρη”, των ετήσιων οικονομικών καταστάσεων, στις οποίες αναφέρεται ότι το υπόλοιπο απαιτήσεων του ομίλου, επιστράφηκε πλήρως μέχρι την ημερομηνία έγκρισης των Οικονομικών Καταστάσεων.

❖ Τρόφιμα και Ποτά και Αναψυκτικά

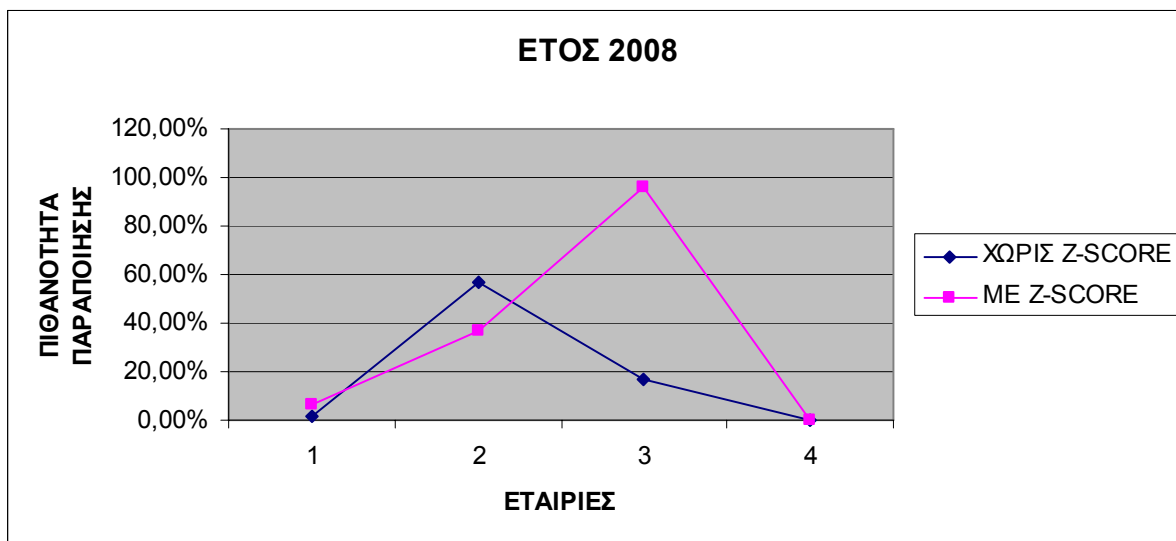
ΕΤΑΙΡΙΕΣ	2008	2008
	ΧΩΡΙΣ Z-SCORE	ΜΕ Z-SCORE
Τρόφιμα-Ποτά και Αναψυκτικά	P	P
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΜΗΧΑΝΙΑ ΖΑΧΑΡΗΣ Α.Ε.	1,81%	6,48%
ΕΥΡΩΣΥΜΜΕΤΟΧΕΣ	56,82%	37,08%
ΙΠΠΟΤΟΥΡ	16,50%	96,20%
COCA-COLA	0,34%	0,13%
Μ.Ο. ΕΤΑΙΡΙΩΝ ΚΛΑΔΟΥ	18,87%	34,97%

Η βιομηχανία τροφίμων – ποτών κατέχει κυρίαρχη θέση στην ελληνική μεταποίηση. Αποτελεί τον κλάδο με την υψηλότερη συμβολή σε όλα τα βασικά μεγέθη της μεταποίησης, όπως οι πωλήσεις, η προστιθεμένη αξία, ο αριθμός επιχειρήσεων και η απασχόληση. Τα τελευταία χρόνια ο κλάδος είναι στο σύνολο του κερδοφόρος. Ο αριθμός των κερδοφόρων επιχειρήσεων είναι περίπου διπλάσιος των ζημιωγόνων και συνεχώς αυξάνεται. Ανά κατηγορία μεγέθους οι χρηματοοικονομικές επιδόσεις διαφέρουν και αυτό οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στο μέγεθος της επιχείρησης. Για το λόγω αυτό, τα αποτελέσματα που μας δίνει ο παραπάνω πίνακας αντιδιαστέλλονται με το γενικό κλίμα που επικρατεί.

Οι εταιρίες ΕΥΡΩΣΥΜΜΕΤΟΧΕΣ και ΙΠΠΟΤΟΥΡ, έχουν πολύ χαμηλό δείκτη οικονομικής δυσχέρειας και είναι και ζημιωγόνες. Το ποσό των αποθεμάτων που διατηρούν στις αποθήκες τους κρίνεται ικανοποιητικό, αλλά μεγάλο πρόβλημα δημιουργεί η υψηλή τιμή του δείκτη ΣΥ/ΣΕ, σε συνδυασμό με τη μειωμένη ρευστότητα και αποδοτικότητα των συνολικών τους κεφαλαίων. Το Κεφάλαιο Κίνησης δεν επαρκεί σε καμία περίπτωση για να ικανοποιήσει τις πολύ υψηλές συνολικές τους υποχρεώσεις.

Η COCA-COLA και η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΖΑΧΑΡΗΣ Α.Ε. δεν αντιμετωπίζουν κανένα πρόβλημα βιωσιμότητας και οικονομικής δυσχέρειας.

Από την άλλη, όπως μπορούμε να δούμε από τις εκθέσεις των ορκωτών ελεγκτών και οι δύο εταιρίες προσπαθούν να συγκρατήσουν όσο το δυνατόν την κακή εικόνα των Αποτελεσμάτων Χρήσης τους και καταφεύγουν στη μη σωστή αποτίμηση συμμετοχών τους σε συνδεδεμένες επιχειρήσεις. Επιπρόσθετα, η εταιρία ΙΠΠΟΤΟΥΡ παρουσιάζει αρνητική καθαρή θέση κατά την 31.12.2008 λόγω των διαδοχικών ζημιωγόνων χρήσεων.

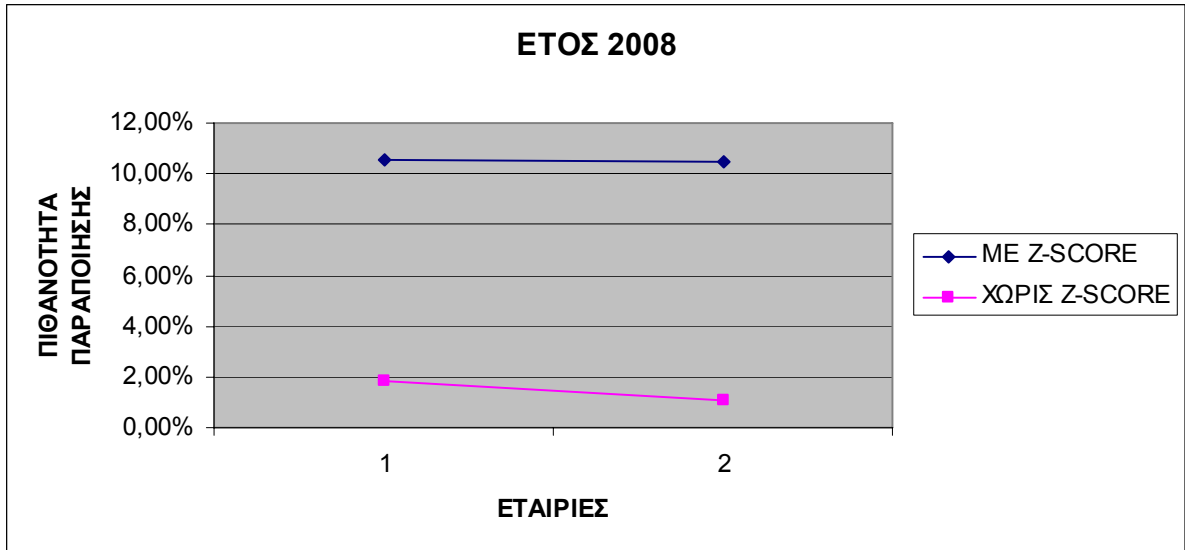

❖ Υγεία

ΕΤΑΙΡΙΕΣ	2008	2008
	ΧΩΡΙΣ Z-SCORE	ΜΕ Z-SCORE
Υγεία	P	P
ΠΡΑΞΙΤΕΛΕΙΟ	10,54%	10,44%
ΑΛΑΠΙΣ	1,82%	1,10%
Μ.Ο. ΕΤΑΙΡΙΩΝ ΚΛΑΔΟΥ	6,18%	5,77%

Και περνάμε στον τελευταίο κλάδο που συμπεριλάβαμε στην έρευνά μας, αυτό της υγείας. Πρόκειται για τον κλάδο που θα απασχολήσει λιγότερο την ανάλυση μας, καθώς οι πιθανότητες παραποίησης είναι ελάχιστες.

Ωστόσο το πιστοποιητικό του ορκωτού ελεγκτή για την πρώτη εταιρία (ΠΡΑΞΙΤΕΛΕΙΟ), δίνει ιδιαίτερη προσοχή στα Ίδια κεφάλαια των εταιριών που απαρτίζουν τον όμιλο έχουν καταστεί μικρότερα από το 50% του καταβεβλημένου μετοχικού κεφαλαίου, και συνεπώς συντρέχουν οι προϋποθέσεις εφαρμογής του άρθρου 47 του ΚΝ2190/20 και επιβάλλεται να ληφθούν τα κατάλληλα μέτρα.

8.2 ΤΕΛΙΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

ΕΤΑΙΡΙΕΣ	2008	2008
	ΧΩΡΙΣ Z-SCORE	ΜΕ Z-SCORE
Βιομηχανικά Προϊόντα και Υπηρεσίες	19,49%	18,15%
Εμπόριο	10,67%	19,08%
Κατασκευαστικές-Τεχνικές	17,56%	17,28%
Προσωπικά και Οικιακά Αγαθά	24,38%	27,28%
Ταξίδια και Αναψυχή	29,07%	39,62%
Τρόφιμα-Ποτά και Αναψυκτικά	18,87%	34,97%
Υγεία	6,18%	5,77%
ΜΟ ΤΩΝ 45 ΕΤΑΙΡΙΩΝ	18,03%	23,16%

Με βάση την ανάλυση που προηγήθηκε, προκύπτει ο παραπάνω συγκεντρωτικός πίνακας.

Σύμφωνα με αυτόν, λοιπόν, προκύπτει η πιθανότητα παραποίησης για το έτος 2008 όλων των εταιριών που χρησιμοποιήσαμε για τη μελέτη μας κυμαίνεται μεταξύ του 18,03% και 23,16%, ανάλογα με το δείκτη ή όχι της οικονομικής δυσχέρειας.

Οι εταιρίες με τα χαμηλότερα ποσοστά παραποίησης

ΕΤΑΙΡΙΕΣ ΕΤΟΣ 2008
ΒΑΣΙΛΟΠΟΥΛΟΣ
ΒΙΟΧΑΛΚΟ
ΒΟΓΙΑΤΖΟΓΛΟΥ SYSTEMS S.A
ΔΕΗ
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΖΑΧΑΡΗΣ Α.Ε
ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΚΑΛΩΔΙΑ Α.Ε
ΗΡΑΚΛΗΣ
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ
ΜΕΤΚΑ
ΜΗΧΑΝΙΚΗ Α.Ε.
ΣΦΑΚΙΑΝΑΚΗΣ
ALAPIS
COCA-COLA
ELMEC SPORTS
HELLENIC DUTY FREE
FLEXOPACK
FRIGOGLASS
INTRAKAT
REVOIL
S&B
SRIDERS STORES
J%B ΑΒΑΞ

Ο παραπάνω πίνακας απεικονίζει τις πιο αξιόπιστες εταιρίες, οι οποίες και βάση ποσοστών, αποφεύγουν να προβούν σε λογιστικές απάτες και παρουσιάζουν την πραγματική εικόνα των οικονομικών τους καταστάσεων. Το γεγονός αυτό είναι εμφανές όχι μόνο από τις πολύ μικρές πιθανότητες που προκύπτουν, αλλά επίσης και από τον μηδενικό αριθμό των παρατηρήσεων που συνοδεύουν τα πιστοποιητικά των ορκωτών ελεγκτών.

Όπως μπορούμε να παρατηρήσουμε, για το έτος 2008, δεν υπάρχουν καθόλου σχόλια από τους ελεγκτές.

Οι εταιρίες με τα υψηλότερα ποσοστά παραποίησης

ΕΤΑΙΡΙΕΣ ΕΤΟΣ 2008
ΑΛΥΣΙΔΑ
ΓΕΝΕΡ
ΕΔΡΑΣΗ-ΨΑΛΛΙΔΑΣ
ΕΛΛΑΚΤΩΡ
ΕΝΩΜΕΝΗ ΚΛΩΣΤΟΥΦΑΝΤΟΥΡΓΙΑ
ΕΜΠΟΡΙΚΟΣ ΔΕΣΜΟΣ
ΕΤΜΑ
ΕΥΡΩΣΥΜΜΕΤΟΧΕΣ
ΙΠΠΟΤΟΥΡ
ΙΧΘΥΟΤΡΟΦΕΙΑ ΣΕΛΟΝΤΑ Α.Ε.Γ.Ε
ΚΕΡΑΜΕΙΑ-ΑΛΛΑΤΙΝΗ
ΚΛΩΝΑΤΕΣ
ΜΠΕΝΡΟΥΜΠΗ
ΝΑΥΤΙΛΙΑΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΛΕΣΒΟΥ
ΝΕΩΡΙΟΝ
ΠΕΡΣΕΥΣ
ΠΡΑΞΙΤΕΛΕΙΟ
ΧΑΛΥΒΔΟΦΥΛΛΩΝ
ALMA
ALTEC
MICROLAND-COMPUTERS
SANYO
SAOS FERRIES

Όσον αφορά τη φύση των σχολίων όπως αναφέρθηκε και στην προηγούμενη ενότητα όπου αναλύσαμε κάθε κλάδο ξεχωριστά οι πιο κοινές παρατηρήσεις είναι οι ληξιπρόθεσμες οφειλές, υποχρεώσεις προς προμηθευτές, καθώς επίσης παρατηρήθηκε έντονα το φαινόμενο σε όλες τις εταιρίες ότι οι αρμόδιες οικονομικές αρχές δεν έχουν προβεί στον απαραίτητο φορολογικό έλεγχο.

Τα παραπάνω νούμερα, σε συνδυασμό με τον πίνακα, έρχονται να επιβεβαιώσουν την αρχική μας υπόθεση ότι ένας μεγάλος αριθμός παρατηρήσεων σχετίζεται με αυξημένη πιθανότητα παραποίησης και ένας μικρός αριθμός σχολίων συμβαδίζει με ένα μικρότερο ποσοστό παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων, χωρίς πάντοτε να μπορούμε να είμαστε απόλυτοι.

8.3 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Μετά τη θεωρητική παρουσίαση του φαινομένου, περάσαμε στο ερευνητικό υπολογιστικό κομμάτι της μελέτης μας. Επιλέξαμε, λοιπόν, 45 ελληνικές επιχειρήσεις από 7 διαφορετικούς κλάδους, οι οποίες παράλληλα διαπραγματεύονται τις μετοχές τους στο Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών. Για κάθε μία από τις εταιρίες συγκεντρώσαμε τους Ισολογισμούς και τα Αποτελέσματα Χρήσης για το έτος 2008, με βάση αυτά υπολογίσαμε 10 διαφορετικούς χρηματοοικονομικούς αριθμοδείκτες.

Έπειτα, εφαρμόσαμε το μοντέλο που είχε αναπτύξει ο Σπαθής (2002) με δύο διαφορετικές παραλλαγές. Το στοιχείο διαφοροποίησης ήταν ο οικονομικός δείκτης δυσχέρειας z-score του Altman. Χρησιμοποιήσαμε τρεις βασικούς δείκτες και υπολογίσαμε την πιθανότητα της εταιρίας να έχει παραποιήσει ή όχι τις οικονομικές της καταστάσεις.

Τα αποτελέσματα που προέκυψαν κυμάνθηκαν κάτω από το 50% και κρίνεται γενικά ικανοποιητικό, αλλά με αρκετά περιθώρια βελτίωσης, αν λάβουμε υπόψη μας ότι πρόκειται για εισηγμένες εταιρίες, στις οποίες υπάρχουν θεσμοθετημένα ισχυρά μέτρα ελέγχου.

Για να καταλήξουμε όμως εδώ, προηγήθηκε η παρουσίαση των αποτελεσμάτων ανά κλάδο και έγιναν κάποια σχόλια με τα οποία προσπαθήσαμε να συνδέσουμε την πιθανότητα παραποίησης με συγκεκριμένες μορφές και ενέργειες. Για να το επιτύχουμε καλύτερα αυτό βασιστήκαμε και στα πιστοποιητικά των ορκωτών ελεγκτών που έλεγξαν τις εταιρίες το συγκεκριμένο έτος.

Τα χαμηλότερα ποσοστά τα λάβαμε για τον κλάδο της υγείας, αν και οι δυο επιχειρήσεις που αναλύσαμε είναι από τις ισχυρότερες. Ικανοποιητικά αποτελέσματα λάβαμε και από τον κλάδο του εμπορίου, καθώς και από τις Κατασκευαστικές – Τεχνικές εταιρίες.

Από την άλλη, τα πιο αποθαρρυντικά ποσοστά τα λάβαμε από τον κλάδο Βιομηχανικά Προϊόντα και Υπηρεσίες.

Αν θέλαμε λοιπόν να δημιουργήσουμε μία λίστα με τις πέντε “καλύτερες” (για την αξιοπιστία των οικονομικών καταστάσεων) και τις πέντε “χειρότερες” εταιρίες, θα καταλήγαμε ως εξής:

“Καλύτερες” πέντε:

↑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΚΑΛΩΔΙΑ Α.Ε

↑ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ

↑ ΣΦΑΚΙΑΝΑΚΗΣ

↑ COCA-COLA

↑ FLEXORACK

“Χειρότερες” πέντε:

↓ ΕΜΠΟΡΙΚΟΣ ΔΕΣΜΟΣ

↓ ΕΝΩΜΕΝΗ ΚΛΩΣΤΟΥΦΑΝΤΟΥΡΓΙΑ

↓ ΕΤΜΑ

↓ ΕΥΡΩΣΥΜΜΕΤΟΧΕΣ

↓ ΝΑΥΤΙΛΙΑΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΛΕΣΒΟΥ

Από την παραπάνω ανάλυση, αίσθηση προκαλεί το γεγονός ότι ελάχιστες μόνο από τις επιχειρήσεις ανταποκρίνονται στα επίπεδα που θέτει ο ALTMAN, ώστε να μην αντιμετωπίσουν οικονομική δυσχέρεια (δηλαδή τιμές πάνω από 3). Επίσης, χαρακτηριστικό είναι το φαινόμενο της σχετικά χαμηλής αποδοτικότητας των κεφαλαίων των επιχειρήσεων, το οποίο αν συνδυαστεί με τις αρνητικές, συχνά, τιμές του κεφαλαίου κίνησης οδηγεί σε προβλήματα ρευστότητας για το σύνολο, σχεδόν της οικονομίας.

9. ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Σκοπός της συγκεκριμένης πτυχιακής ήταν η παρουσίαση τόσο σε θεωρητικό όσο και σε επίπεδο έρευνας του φαινομένου της Παραποίησης των Οικονομικών Καταστάσεων έχοντας ως κύριο σημείο αναφοράς την ελληνική και ξένη βιβλιογραφία και αρθρογραφία.

Ως κεντρικό συμπέρασμα, μπορούμε να εξάγουμε το ότι η τάση των διοικήσεων να εμφανίζουν παραπλανητική εικόνα της επιχείρησής τους εκμεταλλευόμενες τις αδυναμίες και τα κενά των διαφόρων λογιστικών κανόνων και νόμων ή ακόμα και παραβιάζοντας αυτούς έχει πάρει ανησυχητικές διαστάσεις.

Κύριο μέλημα των ελληνικών επιχειρήσεων, απ' ότι φαίνεται από την έρευνα μας, είναι η προσπάθεια τους να διατηρήσουν μια αξιοπρεπή εικόνα εξομάλυνσης στην αγορά, με περιορισμένες όμως (για να μην κινήσουν υποψίες) ανοδικές τάσεις. Στόχος τους η προσέλκυση νέων επενδυτών και κεφαλαίων και η επιφανειακή κάλυψη και αντιμετώπιση των οικονομικών τους προβλημάτων.

Αυτό που έχει δεσπόζουσα σημασία για τον περιορισμό της οικονομικής απάτης είναι να εξασφαλιστεί η κοινοποίηση, η διαφάνεια και ο επαγγελματισμός στις επιχειρηματικές συναλλαγές και διαδικασίες. Σε γενικότερη βάση, δεν μπορεί να υποστηριχθεί ότι υπάρχει κάποια πανάκεια για την αντιμετώπιση της παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων, ωστόσο, είναι αδιαμφισβήτητο ότι η σε βάθος κατανόηση των κινήτρων που ωθούν τη διοίκηση στην υιοθέτηση μη αποδεκτών τακτικών αποτελεί παράγοντα κλειδί για την πρόληψη της απάτης και την ενίσχυση των μεθόδων αποτελεσματικής εταιρικής διακυβέρνησης.

Όπως αναφέραμε και σε προηγούμενη ενότητα, σημαντικός είναι ο ρόλος του ελληνικού δημοσίου για τη σύνθεση ενός πιστοποιητικού ελέγχου καθώς όλες σχεδόν οι επιχειρήσεις συνοδεύονται από παρατηρήσεις σχετικά με το μη έλεγχο των οικονομικών τους στοιχείων και δηλώσεων από τις αρμόδιες φορολογικές αρχές για σειρά ετών, ο οποίος σε περίπτωση που περατωθεί είναι πολύ πιθανό να οδηγήσει σε νέα πρόστιμα και προσαυξήσεις.

Ολοκληρώνοντας, θα θέλαμε να επιστήσουμε τη προσοχή επενδυτών, επιχειρήσεων, ελεγκτών και κράτους σε σχέση με το συγκεκριμένο θέμα. Γιατί η Παραποίηση των Οικονομικών Καταστάσεων αποτελεί παγκόσμιο πρόβλημα με οικονομικές, κοινωνικές και πολιτικές προεκτάσεις. Σημαντικά βήματα θα λέγαμε ότι έγιναν κυρίως μετά τη κρίση και την ανεξέλεγκτη πτώση του Χρηματιστηρίου το καλοκαίρι του 2000, αλλά δεν είναι ανάγκη να οδηγούμαστε πάντα σε τέτοιες δυσάρεστες καταστάσεις. Μόνο με αίσθημα κοινωνικής ευθύνης, ευθυκρισίας και ενδεδειγμένου ελέγχου απ' όλες τις πλευρές θα μπορέσουμε να περιορίσουμε το φαινόμενο και να οδηγήσουμε την ελληνική οικονομία σε υψηλά ανταγωνιστικά επίπεδα σε σχέση με το παγκόσμιο στερέωμα και σε συνεχή ανοδική πορεία και ανάπτυξη

Σε μελλοντικές προσεγγίσεις για το θέμα των παραποιήσεων είναι δυνατόν να συμπεριληφθούν επιπρόσθετες παράμετροι όπως τα διαθέσιμα στοιχεία από τη χρηματιστηριακή αγορά (κινήσεις και τιμές μετοχών), η εταιρία ελεγκτών που χρησιμοποιείται, το είδος της γνώμης των ελεγκτών, ο αριθμός των ανεξάρτητων μελών του Δ.Σ. της εταιρίας, η συχνότητα αλλαγών των οικονομικών στελεχών, η ύπαρξη και βαθμός λειτουργίας συστημάτων εσωτερικού ελέγχου, το μέγεθος και η πολυπλοκότητα συναλλαγών με συνεργαζόμενες εταιρίες καθώς και οι λογιστικές μέθοδοι και πρακτικές που χρησιμοποιούνται.

Η χρήση της παραπάνω μεθοδολογίας εντοπισμού παραποιημένων οικονομικών καταστάσεων από τρίτους ενδιαφερόμενους, όπως την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς, η νεοσύστατη Επιτροπή Τυποποίησης και Ελέγχων (ΕΛΤΕ), οι φορολογικές αρχές, οι τράπεζες, οι αναλυτές κ.α. θα βοηθήσει σε αυτοματοποίηση και συστηματοποίηση της διαδικασίας εντοπισμού των επιχειρήσεων που παραποιούν τις οικονομικές καταστάσεις και παραπλανούν το κοινό, ώστε να ληφθούν οι κατάλληλες αποφάσεις και τα μέτρα προς εξάλειψη αλλά και πρόληψη του φαινομένου.

9.1 ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ – ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- **Amat, O., J. Blake and J. Dowds (1999):** “The ethics of creative accounting”, Journal of Economic Literature, classification : M41.
- **Baralexis S., (2004)** “Creative Accounting in small advancing counties: The Greek Case” Management Auditing Journal, 19:3, pp.495-509.
- **Beneish, M.D. (1999) :** “The detection of earnings manipulation”, Financial Analyst Journal, (electronic version), Vol. 55, No 5, pp 24-36.
- **Crumbley, L., N. Apostolou (2001):** “The Accounting Profession AND Financial Statement Fraud”, Department of Accounting Louisiana State University.
- **Greenlee, J., M. Fisher, T. Gordon and E. Keating (2005):** An investigation of fraud in non – profit organizations : occurrences and deterrents”.
- **Deloitte Forensic (2007),** “Accounting and Auditing Enforcement Releases” Ιανουάριος 2007 – Δεκέμβριος 2006.
- **Dooley, D.V. (2002)** “Financial Fraud : Accounting Theory and Practice”, Fordham Journal of Corporate & Financial Law, Vol. 8 (symposium), pp 53-88.
- **International Journal** of Computational intelligence Volume 3 Number 2 2006 Issn 1304-2386
- **Mulford W Charles, Comiskey E. Engene** “Financial Warnings “ New York : John Wiley and Sons 1996, p. 360.
- **Patricia M. Dechow and Douglas J. Skinner,** <<Earnings Management : Reconciling the Views of Accounting Academics, Practioners and Regulator>> AAA/FASB Financial Reporting Issues Conference, February 2000).

- **Ramanan** N.V. “ Corporate governance, regulations and earning management” Kellogs Choolof Management, Working Paper, Northwestern University, January 2007”.
- **Rezaee** Z. (2002): “Causes, consequences and deterrence of financial statement fraud” Critical Perspectives on Accounting, (2005), p 277-298.
- **Rezaee** Z. (2002): “Financial Statement fraud prevention and detection” New York : Willey : 2002.
- **Spathis** C.M. Doumpos and C. Zopounidis (2003): “Using client performance measures to identify factors associated with qualified audit reports in Greece”, The International Journal of Accounting, 38 (2003), pp 267-284.
- **Stalebrink** O.J., J. Sacco (2005): “Rationalization of financial Statement fraud in government: An Austrian perspective”, Critical Perspectives on Accounting, YCPAC-1927: No of pages 19.
- **The European**, Accounting Review 2002, 11.3, 509-535.
- **Thomson**, P.(2005): “Identification of fraudulent financial reporting through analysis of published financial Statements”. Research project for emerging issues/advanced topics course, University of Toronto.
- **Wallace**, W.A. (1995): “Anditing”, South-western College Publishing, Cincinatti, OH.
- **Γκίκας Δημήτρης** “Η Ανάλυση και η χρήση λογιστικών καταστάσεων”, Εκδόσεις Μπένου (1997).
- **Γρηγοράκου** Γ. Θεοδώρου : “Γενικές Αρχές Ελεγκτικής (Εισαγωγή στη Θεωρία και στην Πρακτική)”, επ. Προέδρου Επιστημονικού Συμβουλίου

ΣΟΕΛ και επί 20ετία Αντιπροέδρου ΕΣΥΛ, Τεχνικού Συμβούλου ΣΟΛ α.ε.-
τ. Ορκωτού Λογιστή Πτυχιούχου ΑΣΟΕΕ και Νομικής, ΙΕΣΟΕΛ
(Ινστιτούτο Εκπαίδευσης Σώματος Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών) Αθήνα
(Ιούνιος 2006).

- **Καζαντζής Χ.Ι.** (2006) ‘‘Financial Statement Couplexity: A. Breeding Groud for Fraud’’, The CPA Journal, Sep 2006, 76:9. p.80.
- **Καραμάνης Κωνσταντίνος** (2002) ‘‘Εισαγωγή στη Θεωρία και Πρακτική της Σύγχρονης Ελεγκτικής’’ Επίκουρος Καθηγητής Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών, Πρώην Επίκουρος Ελεγκτής ΣΟΕΛ.
- **Λογιστής**, ΤΕΥΧΟΣ 570, Σεπτέμβριος 2002, σελ. 1286-1294
- **Λουμιώτης Ι. Βασίλειος** : ‘‘Βασικές Οδηγίες Διεθνών Ελεγκτικών Προτύπων (Δ.Ε.Π.)’’, Ορκωτός Ελεγκτής Λογιστής, μέλος ΣΟΛ αε. Πτυχιούχος ΑΣΟΕΕ, Μ.Β.Α. - Roosevelt University of Chicago, Αθήνα (2007).
- **Μπαραλέξης Σ.** (1998): ‘‘Γενική Λογιστική : Συνοπτική θεωρία και λυμένες ασκήσεις γενικής λογιστικής κατά το ΕΓΛΣ ’’, σελ. 9-76.
- **Μπαραλέξης Σπ.** (2003): ‘‘Πανεπιστημιακές Παραδόσεις 2003 στο μάθημα της Επινοητικής Λογιστικής’’ Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, Τμήμα Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής.
- **Μπαραλέξης Σ., Ματθαιοπούλου Μ.**, ‘‘Σημειώσεις στην Επινοητική Λογιστική’’, ΠΜΣ Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής 2006.
- **Οικονομικός Ταχυδρόμος** , ΤΕΥΧΟΣ 38, 21 – 09 – 2002 Σελ. 58-59

- **Παπαδάτου** Θεοδώρα (2005) “Εσωτερικός και εξωτερικός έλεγχος ανώνυμων εταιρειών” Β ΕΚΔΟΣΗ, Εκδόσεις Σακκουλά
- Παπαδόπουλος Λ. Δημήτρης, “Ανάλυση Χρηματοοικονομικών καταστάσεων της επιχείρησης”, Εκδόσεις Κυριακίδη (1985).
- **Πρωτοψάλτης Νικόλαος –Παναγιώτης Βροντούρης**, “Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα και Διερμηνείες”, Εκδόσεις Σταμούλη.
- **Σπαθής** Χαράλαμπος “Εμπειρική διερεύνηση της παραποίησης των Οικονομικών Καταστάσεων” Λογιστής, Τεύχος 570, Σεπτέμβριος 2002, σελ 1986-1924.
- **Ταχυνάκης** Π. 1999, “Η Επαγγελματική ανεξαρτησία του ορκωτού Ελεγκτή Λογιστή, Τιμητικός Τόμος για την Ομότιμη καθηγήτρια Λίτσα Νικολάου- Σμοκοβίτη, Πανεπιστήμιο Πειραιώς, Τόμος II Σελ 1705-1712, Πειραιάς”
- **Τσακλαγκάνος Α.**, 1997, Ελεγκτική, Αφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη.
- **Φίλιος** Φ. Βασίλειος “Δημιουργική Λογιστική (Creative Accounting)”, Αθήνα (2003).

ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ-ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

www.ase.gr

www.kerdos.gr

www.naftemporiki.gr

www.soel.gr

10. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ - ΠΙΝΑΚΑΣ

ΕΤΑΙΡΙΕΣ	2008	2008	2008
	ΧΩΡΙΣ Z- SCORE	ΜΕ Z-SCORE	
Βιομηχανικά Προϊόντα και Υπηρεσίες	P	P	ΕΙΔΟΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΩΝ
ΒΙΟΧΑΛΚΟ	9,42%	2,30%	-
ΒΟΓΙΑΤΖΟΓΛΟΥ SYSTEMS S.A	1,66%	3,41%	-
ΔΕΗ	2,40%	3,99%	-
ΕΔΡΑΣΗ - ΨΑΛΛΙΔΑΣ	10,30%	34,90%	Αυξημένος κίνδυνος ρευστότητας
ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΚΑΛΩΔΙΑ Α.Ε	0,86%	2,38%	-
ΕΜΠΟΡΙΚΟΣ ΔΕΣΜΟΣ	81,60%	96,20%	Λοιπές Απαιτήσεις
ΕΤΜΑ	57,00%	19,60%	Αποτίμηση συμμετοχών - διακοπή παραγωγικής δραστηριότητας, διαφορές φόρων και προσ αυξήσεις του φορολογικού ελέγχου
ΙΧΘΥΟΤΡΟΦΕΙΑ ΣΕΛΟΝΤΑ Α.Ε.Γ.Ε	33,00%	26,30%	Απαιτήσεις από πελάτες
ΚΕΡΑΜΕΙΑ - ΑΛΛΑΤΙΝΗ	10,00%	27,40%	Εκκρεμεί η έγκριση για αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου
ΜΕΤΚΑ Α.Ε	5,73%	4,07%	-
ΝΕΩΡΙΟΝ	11,00%	33,60%	Τα ίδια κεφάλαια της θυγατρικής είναι μικρότερα από το συνολικό μετοχικό κεφάλαιο
ΠΕΡΣΕΥΣ	11,60%	40,00%	Απαιτήσεις από πελάτες
ΧΑΛΥΒΔΟΦΥΛΛΩΝ	24,00%	10,26%	Κινούμενα αποθέματα, φόροι, φορολογικές δηλώσεις, συσσωρευμένες ζημίες
FLEXOPACK	0,55%	0,46%	-
FRIGOGLOSS	4,19%	2,31%	-
INTRAKAT	3,68%	1,79%	-
SAOS FERRIES	81,50%	15,82%	Ληξιπρόθεσμες οφειλές, Αγωγές, Έλεγχος Απομείωσης
S & B	2,27%	1,94%	-

ΕΤΑΙΡΙΕΣ	2008	2008	2008
	ΧΩΡΙΣ Z- SCORE	ΜΕ Z- SCORE	ΕΙΔΟΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΩΝ
Εμπόριο	P	P	
ΑΛΥΣΙΔΑ	12,23%	23,89%	Πελάτες και λοιπές απαιτήσεις, φορολογικές δηλώσεις
ΒΑΣΙΛΟΠΟΥΛΟΣ	0,82%	3,62%	-
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ	0,66%	1,67%	-
ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΑΦΟΡΟΛΟΓΗΤΩΝ ΕΙΔΩΝ Α.Ε	3,70%	3,01%	-
ΜΠΕΝΡΟΥΜΠΗ	16,40%	41,00%	
ΣΦΑΚΙΑΝΑΚΗΣ	0,47%	1,83%	-
ALTEC	36,22%	25,90%	Οι βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις είναι μεγαλύτερες από το κυκλοφορούν ενεργητικό
MICROLANDS COMPUTERS	30,42%	38,27%	Υπάρχει πρόβλημα ρευστότητας
SANYO	23,60%	59,00%	Τα ίδια κεφάλαια είναι αρνητικά, παύση παραγωγικής δραστηριότητας
SPRIDERS STORES A.E	2,61%	1,67%	-
REVOIL	0,08%	25,74%	-
VARDAS	0,86%	3,31%	-

ΕΤΑΙΡΙΕΣ	2008	2008	2008
	ΧΩΡΙΣ Z-SCORE	ΜΕ Z-SCORE	
Κατασκευαστικές-Τεχνικές	P	P	ΕΙΔΟΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΩΝ
ALMA ATTERMON	26,30%	36,10%	Δεν έγινε έλεγχος απομείωσης, στη ομάδα στοιχείων του ενεργητικού δεν επιβεβαιώθηκαν τα έσοαδ, ληξιπρόθεσμες οφειλές
J&B ΑΒΑΞ Α.Ε.	7,17%	1,42%	-
ΓΕΝΕΡ	11,00%	31,60%	Πελάτες-Χρεώστες διάφοροι, ληξιπρόθεσμες πληρωμές, πιστωτές εταιρίας
ΕΛΛΑΚΤΩΡ Α.Ε.	56,70%	26,80%	Δεν έγινε έλεγχος των φορολογικών δηλώσεων
ΗΡΑΚΛΗΣ	2,34%	3,67%	-
ΜΗΧΑΝΙΚΗ Α.Ε.	1,84%	4,08%	-

ΕΤΑΙΡΙΕΣ	2008	2008	2008
	ΧΩΡΙΣ Z-SCORE	ΜΕ Z-SCORE	
Προσωπικά και Οικιακά Αγαθά	P	P	ΕΙΔΟΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΩΝ
ΕΝΩΜΕΝΗ ΚΛΩΣΤΟΥΦΑΝΟΥΡΓΙΑ	52,80%	36,70%	Υποχρεώσεις προς προμηθευτές, δεν έγινε έλεγχος των φορολογικών δηλώσεων
ΚΛΩΝΑΤΕΞ	41,80%	67,50%	Υποχρεώσεις προς προμηθευτές, συσσωρευμένες φορολογικές ζημιές
ELMEC SPORTS	1,94%	2,91%	-
FOLLI-FOLLIE	0,99%	4,20%	-

ΕΤΑΙΡΙΕΣ	2008	2008	2008
	ΧΩΡΙΣ Z-SCORE	ΜΕ Z-SCORE	ΕΙΔΟΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΩΝ
Τρόφιμα-Ποτά και Αναψυκτικά	P	P	
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΜΗΧΑΝΙΑ ΖΑΧΑΡΗΣ Α.Ε.	1,81%	6,48%	-
ΕΥΡΩΣΥΜΜΕΤΟΧΕΣ	56,82%	37,08%	Ίδια κεφάλαια
ΙΠΠΟΤΟΥΡ	16,50%	96,20%	Αρνητική η καθαρή θέση
COCA-COLA	0,34%	0,13%	-

ΕΤΑΙΡΙΕΣ	2008	2008	2008
	ΧΩΡΙΣ Z-SCORE	ΜΕ Z-SCORE	ΕΙΔΟΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΩΝ
Υγεία	P	P	
ΠΡΑΞΙΤΕΛΕΙΟ	10,54%	10,44%	Τα ίδια κεφάλαια είναι μικρότερα από το συνολικό μετοχικό κεφάλαιο
ALAPIS	1,82%	1,10%	-